

ÅBO AKADEMI

Distansundervisning inom huslig ekonomi

En kvalitativ studie kring ämneslärares upplevelser från pandemitiden

Andrea Julin och Joanna Jussila

Avhandling för magisterexamen
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2023

Abstrakt

Författare Andrea Julin och Joanna Jussila	Årtal 2023
Arbetets titel Distansundervisning inom huslig ekonomi - En kvalitativ studie kring ämneslärares erfarenheter från pandemitiden	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i hushållsvetenskap Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier.	Sidantal (90)
<p>Referat</p> <p>I denna avhandling fördjupar vi oss i ämnet distansundervisning som blev ett faktum våren 2020 då WHO förklarade den smittsamma virusjukdomen covid-19 som en pandemi (WHO, 11 mars 2020). För att förhindra smittspridningen vidtog Finlands regering olika skyddsåtgärder och bestämde bland annat att alla grundskolor i vårt land skulle vara stängda 18.3.2020-13.4.2020, vilket senare kom att förlängas till 13.5.2020. Detta medförde även att den traditionella närundervisningen i läroämnet huslig ekonomi med mycket kort varsel förflyttades från skolornas undervisningskök till elevernas egna hem och all undervisning genomfördes på distans.</p> <p>Syftet med avhandlingen var att undersöka och ge en bild av hur ämneslärare i huslig ekonomi upplevde att undervisa på distans i läroämnet huslig ekonomi under våren 2020. Syftet med avhandlingen var också att undersöka hur distansundervisningen genomfördes under den exceptionella pandemitiden och vilka utmaningar lärarna ställdes inför i samband med undervisningen. Därtill undersöktes vilka utmaningar och möjligheter ämneslärare i huslig ekonomi upplevde i samband med distansundervisningen. Avhandlingen är kvalitativ och utgår från de tre forskningsfrågorna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hurdana upplevelser har ämneslärare i huslig ekonomi av distansundervisning under pandemitiden? 2. Vilka utmaningar upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning? 3. Vilka möjligheter upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning? <p>Undersökningen genomfördes med intervjuer och det insamlade undersökningsmaterialet består av kvalitativa intervjuer med fem ämneslärare i huslig ekonomi. Samtliga informanter undervisade under pandemitiden i svenskspråkiga grundskolor i Österbotten. Intervjuerna har analyserats enligt en interpretativ fenomenologisk analysmodell.</p> <p>Resultatet i vår undersökning tyder på att ämneslärare i huslig ekonomi har haft liknande upplevelser i samband med distansundervisningen och att den plötsliga övergången från närundervisning till distansundervisning medförde flera liknande upplevelser bland informanterna. Samtliga lyfter fram sina känslor av bland annat oro, överklighet eller ovisshet gällande omställningen. Stödet från kollegor var till stor hjälp. Resultatet visar också att lärarna har varit tvungna att strukturera om, förändra och anpassa undervisningen enligt den rådande situationen. Distansundervisningen medförde bland annat att övning och lärande av praktiska färdigheter till en del blev åsidosatta när undervisningen inte kunde genomföras i skolornas undervisningskök. Lärarna har också upplevt</p>	

ökad arbetsbelastning och mindre motivation att undervisa när den vanliga, sociala vardagen tillsammans med eleverna plötsligt försvann. Att diskutera Däremot anser lärarna möjligheten att utvecklas i det digitala kunnandet, att planera och undervisa med hjälp av digitala verktyg, som en positiv upplevelse i samband med distansundervisningen. Nya idéer har prövats och utvecklats och ifall de intervjuade lärarna i framtiden skulle ställas inför en liknande situation skulle de känna sig bättre förberedda och ha betydligt bättre kunskap om hur de skulle gå tillväga.

De exceptionella omständigheter som rådde under våren 2020 ledde till en omfattande distansundervisning inom den grundläggande utbildningen och lyfte fram undervisningsformen även inom läroämnet huslig ekonomi. Denna avhandling kan ge kunskap om hur distansundervisningen upplevdes och genomfördes i huslig ekonomi och om vilka undervisningsmetoder och digitala verktyg som kan användas i distansundervisning.

Sökord/indexord

Distansundervisning, huslig ekonomi, covid-19, coronapandemin

Innehåll

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte och forskningsfrågor	3
1.3. Avhandlingens disposition	3
1.4. Centrala begrepp	4
2. Distansundervisning	6
2.1. Distansundervisningens historia	6
2.2. Begreppet distansundervisning	9
2.3. Digitala verktyg i distansundervisning	11
2.4. Möjligheter och utmaningar med distansundervisning	13
3. Undervisning i läroämnet huslig ekonomi	16
3.1. Läroplanen	16
3.2. Läroämnet huslig ekonomi	17
3.2.1. Läroämnets uppdrag och innehåll	17
3.2.2. Lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi	19
3.4. Huslig ekonomi på distans	21
3.5. IKT och huslig ekonomi	22
3.6. Tidigare forskning	25
4. Metod	31
4.1. Syfte och forskningsfrågor	31
4.2. Fenomenologi som forskningsansats	31
4.3. Intervju som datainsamlingsmetod	33
4.4. Uppgörande av intervjuguide	34
4.5. Urval och avgränsningar	35
4.7. Bearbetning och analys av data	37
4.8. Interpretativ fenomenologisk analys	37
4.9. Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter	40
5. Resultat	42
5.1. Skolornas övergång till distansundervisning våren 2020	44
5.2. Genomförande av distansundervisning	46
5.3. Upplevelser ur lärarperspektiv	49
5.4. Upplevelser ur elevperspektiv	53
5.5. Kommunikation	56
5.6. Digitala verktyg	58
5.7. Erfarenheter	61
5.8. Sammanfattning	63

6. Sammanfattande diskussion	65
6.1. Resultatdiskussion	65
6.1.1 Upplevelser av distansundervisning i huslig ekonomi	66
6.1.2 Möjligheter och utmaningar med distansundervisning i huslig ekonomi	69
6.2. Metoddiskussion	73
6.3. Förslag till fortsatt forskning	76
Litteraturförteckning	78
Tabeller	
Tabell 1	44
Tabell 2	46
Tabell 3	49
Tabell 4	53
Tabell 5	56
Tabell 6	58
Tabell 7	61
Figurer	
Figur 1	43
Bilagor	
Bilaga 1: Intervjuguide	85
Bilaga 2: Informationsbrev	88
Bilaga 3: Samtyckesblankett	89
Bilaga 4: Utdrag ur transkribering	90

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Våren 2020 blev en omtumlande och märklig period i hela världen. I slutet av december 2019 upptäcktes ett nytt virus i Wuhan, Kina. Coronaviruset gav upphov till en infektion i de nedre luftvägarna och den smittsamma sjukdomen som följde började benämnas covid-19. Detta coronavirus spred sig snabbt till resten av världen. WHO (World Health Organisation) förklarade den smittsamma virussjukdomen covid-19 en pandemi och då blev regeringar och beslutsfattare runt om i världen tvungna att vidta drastiska åtgärder för att förhindra smittspridningen (WHO, 11 mars 2020). Även i vårt land vidtogs åtgärder och restriktioner infördes som begränsade människornas vardag, rörlighet och sysselsättning för att i mån av möjlighet förhindra smittspridningen. I praktiken innebar det bland annat att skolorna övergick till distansundervisning, offentliga anläggningar och idrottsanläggningar stängdes och distansarbete infördes på många arbetsplatser. (Salmivaara et al., 2021)

Covid-19-pandemin är emellertid mycket mer än en hälsokris. Pandemin har förändrat levnadssättet i vår omgivning och påverkat såväl samhälle som världsekonomi. Studier har visat att pandemin på ett oförutsägbart och drastiskt sätt inverkat på vårt sätt att arbeta, kommunicera och handla. Därutöver har den i hög grad påverkat människors attityder och beteenden. (Di Crosta et al. 2021)

Enligt Holmberg (2020) kan en pandemi beskrivas som en epidemi som uppstår över hela världen eller över ett mycket stort område. En pandemi korsar internationella gränser och påverkar vanligtvis ett stort antal människor. Covid-19-pandemin har också inofficiellt i medierna kallats för coronapandemin.

Finlands regering fattade i samråd med landets president ett beslut om att undervisningen i vårt land skulle övergå till distansundervisning från och med den 18 mars till den 13 april 2020 (Undervisnings- och kulturministeriet, 2020). Därtill medförde den fortsättningsvis höga spridningen av viruset ytterligare en period med distansundervisning till den 14 maj 2020 (Tikkala, 2020). Rektorer och lärare i vårt land blev hastigt tvungna att förändra, omarbeta och planera den grundläggande undervisningen så att den helt och hållet skulle kunna genomföras på distans. Detta var en ny och exceptionell situation för både lärare och elever som kom att påverka undervisningen på många olika sätt.

De restriktioner som togs i bruk för att förhindra smittspridningen av covid-19

påverkade också vardagen för oss högskolestuderande. Distansstudier, inställda föreläsningar, munskydd och ständig rädsla och oro för att insjukna blev en del av vår vardag. Detta ledde bland annat till sämre motivation och intresse för studierna och en känsla av ensamhet då sociala kontakter och spontana möten med studiekamrater upphörde i vardagen. Våra upplevelser och erfarenheter av distansstudier väckte även vår nyfikenhet och ett intresse av att undersöka hur distansundervisningen genomfördes inom den grundläggande utbildningen uppstod.

En stor del av undervisningen i huslig ekonomi genomförs i skolornas undervisningskök med hjälp av praktiska uppgifter och arbetsmetoder. På grund av restriktionerna blev lärare i huslig ekonomi med kort varsel tvungna att helt tänka om och planera sin undervisning så att den skulle kunna genomföras i en digital miljö och i elevernas egna hem. Vi ville ta reda på hur ämneslärare i huslig ekonomi upplevde den exceptionella situation som de plötsligt ställdes inför och vilka upplevelser de fick av att undervisa på distans under pandemitiden.

Det har inte utförts specifika undersökningar som studerar och beskriver upplevelser av distansundervisning i läroämnet huslig ekonomi i samband med svenskspråkiga grundskolors nedstängning på grund av virussjukdomen covid-19. Förutom behovet av mer forskning kring ämnet har vi ett personligt intresse av att studera hur ämneslärare verksamma i skolvärlden upplevde distansundervisningen. Digital teknik spelar idag en viktig roll i all undervisning och i allt lärande och som blivande lärare i huslig ekonomi kommer vi i vårt dagliga arbete att använda oss av digitala arbetsmetoder och digitala verktyg. Med den här avhandlingen vill vi öka vår egen och andra pedagogers förståelse för distansundervisning i läroämnet huslig ekonomi, dess utmaningar och möjligheter.

1.2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att undersöka och ge en bild av hur ämneslärare i huslig ekonomi upplevde distansundervisningen i läroämnet huslig ekonomi under våren 2020. Syftet med studien är också att undersöka hur distansundervisningen genomfördes och vilka utmaningar lärarna ställdes inför i samband med undervisningen. Därtill undersöks vilka utmaningar och möjligheter ämneslärare i huslig ekonomi upplevde i samband med distansundervisningen. Utgående från studiens syfte har följande forskningsfrågor utarbetats.

1. Hurdana upplevelser har ämneslärare i huslig ekonomi av distansundervisning under pandemitiden?
2. Vilka utmaningar upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning?
3. Vilka möjligheter upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning?

I den första forskningsfrågan vill vi undersöka hurdana upplevelser ämneslärare i huslig ekonomi fick i samband med att undervisa läroämnet på distans. Vi vill även ta reda på vilka upplevelser de fick av undervisningen med tanke på genomförande, arbetssätt, arbetsmängd och kommunikation med eleverna. I den andra och tredje forskningsfrågan tar vi reda på vilka upplevda utmaningar och möjligheter ämneslärare i huslig ekonomi ser med distansundervisning. Vi har valt att avgränsa undersökningen till ämneslärare i huslig ekonomi eftersom vi själva studerar hushållsvetenskap och är intresserade av hur distansundervisningen genomfördes i läroämnet huslig ekonomi. Geografiskt är studien begränsad till svenskspråkiga grundskolor i Österbotten.

1.3. Avhandlingens disposition

Avhandlingen består av sex kapitel. I det inledande kapitlet beskrivs studiens bakgrund och val av tema. Även avhandlingens syfte, forskningsfrågor och avhandlingens disposition beskrivs i inledningskapitlet. Det andra och tredje kapitlet behandlar den teoretiska bakgrunden till arbetet. Det andra kapitlet behandlar distansundervisningen och dess historia. Olika digitala verktyg som möjliggör distansundervisning beskrivs, likaså möjligheter och utmaningar i

samband med att undervisa på distans. Läroämnet huslig ekonomi presenteras i det tredje kapitlet. Utgående från läroplanen behandlas läroämnets uppdrag och innehåll, lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi presenteras. Därtill diskuteras undervisning på distans i huslig ekonomi och användning av informations- och kommunikationsteknik i huslig ekonomi. Kapitlet avslutas med en redogörelse av tidigare forskning inom området. I det fjärde kapitlet redogörs för undersökningens metod och genomförande. Studiens forskningsansats, datainsamlingsmetod och val av informanter behandlas i kapitlet. Därtill redogörs för studiens analys av data. I det fjärde kapitlet behandlas också studiens —tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter. Resultatredovisningen är uppbyggd utifrån forskningsfrågorna och redovisas i det femte kapitlet som beskriver och presenterar studiens resultat. I det sjätte och sista kapitlet görs en sammanfattande diskussion. I en resultatdiskussion lyfts studiens huvudsakliga resultat fram och kopplas till tidigare forskningsresultat och i en metoddiskussion granskas studiens metod ur ett kritiskt perspektiv. I kapitlet ges avslutningsvis förslag till fortsatt forskning. Vi ansvarar gemensamt för avhandlingens alla delar.

1.4. Centrala begrepp

I detta kapitel presenteras några begrepp som återkommande används i avhandlingen. I vår studie undersöker vi hur ämneslärare i huslig ekonomi upplevde distansundervisning under våren 2020. I studien används en del begrepp som kan behövas förtydligas för att underlätta läsarens förståelse av ämnet.

Pandemitiden

Med *pandemitiden* avses i avhandlingen våren 2020 då undantagstillstånd rådde i vårt land och alla skolor inom den grundläggande utbildningen helt eller delvis var nedstängda. På grund av covid-19-pandemin bestämde Finlands regering att alla grundskolor i vårt land skulle vara stängda under perioden 18.3.2020–13.4.2020, vilket senare förlängdes till 13.5.2020. Under denna tid anordnades undervisningen genom distansundervisning. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2020)

Distansundervisning

Distansundervisning är en form av undervisning där lärare och elever är fysiskt åtskilda från varandra, men ändå har möjlighet att kommunicera med varandra med hjälp av digitala verktyg. (Nationalencyklopedin, u.å.)

Digitala verktyg

Digitala verktyg är ett centralt begrepp i avhandlingen och används som ett samlingsnamn för olika tekniska verktyg som används som hjälpmedel vid genomförandet av distansundervisning eller som kan fungera som digitala klassrum. De digitala verktygen har funktioner som gör det möjligt att distribuera material, kommunicera och lämna in olika uppgifter och omfattar också webbsidor som gör det möjligt att använda videomöten i undervisningen. Digitala verktyg omfattar datorer, surfplattor och mobiltelefoner, men också webbaserade resurser och material som är digitalt tillgängliga och till nytta i undervisning och lärande, till exempel olika webbplatser, digitala läromedel, lärplattformar, bilder, videor och sociala medier. (Simonsen et al. 2019)

IKT

IKT är en förkortning av informations- och kommunikationsteknik. Begreppet IKT började användas på 1990-talet för att betona att modern digital teknik inte enbart handlar om att söka och ta del av information utan även till stor del om kommunikation med hjälp av informationsteknik. Med IKT i undervisningen avses den kommunikation som uppstår människor emellan när de använder sig av olika digitala verktyg och hur man integrerar sociala medier och digitala resurser med ett pedagogiskt arbetssätt. (Diaz, 2012)

2. Distansundervisning

Avhandlingen undersöker lärares upplevelser kring distansundervisning till följd av skolornas nedstängning på grund av covid-19-pandemin. Därför kommer det här kapitlet att behandla distansundervisning, dess historia och användning inom det finländska skolsystemet. Begreppet distansundervisning diskuteras och slutligen presenteras möjligheter, problem och utmaningar som tidigare forskning påvisat att distansundervisning kan medföra.

Den grundläggande utbildningen i Finland omfattar årskurserna 1–9 och undervisningen av barn och unga i läropliktsåldern ordnas som närundervisning av en lärare i skolmiljö under de arbetstider som bestämts. Distansundervisning ordnas enbart i undantagsfall. Enligt lagen om grundläggande utbildning är det inte möjligt att ordna distansundervisning så att eleven själv kan välja tidpunkt och plats för undervisning. Inom den grundläggande undervisningen kan distansundervisning övervägas om det råder förhållanden som gör skolmiljön otrygg för en elev eller om en elev av en eller annan speciell orsak inte har möjlighet att delta i traditionell närundervisning, exempelvis vid sjukdom, enligt tillägget 20 a § Exceptionella undervisningsarrangemang. (Lag 1191/2020)

2.1. Distansundervisningens historia

Brevkurser som genomfördes med papper och penna är historiskt sett en tidig form av distansundervisning. Den tidigast kända hänvisningen till utbildning på distans härstammar från år 1728 då läraren Caleb Phillips i tidningen Boston Gazette erbjöd distansundervisning i skrivteknik. En tidig form av distansundervisning som började etableras under 1910-talet var korrespondensstudier via brev. Studenterna fick ta emot anvisningar och frågor att besvara via brev, vilket var en långsam process då det kunde dröja veckor att få svar från den andra parten. (Holmberg, 2005; Rydberg Fåhraeus, 2008)

Kring 1920-talet sändes det föreläsningar i radion och kring 1930-talet påbörjades försök att använda televisionen i undervisningssyfte vid University of Iowa i USA (Simonsen et al. 2019). Enligt Säljö (2019) förändrade användningen av radio och television förutsättningarna och metoderna för undervisning. Radion och televisionen fick stor betydelse för utbildning då medierna erbjöd nya kanaler för undervisning, folkbildning och för det som senare kom att benämnas distansundervisning. Men Rydberg Fåhraeus (2008) anser att detta inte var distansundervisning i dess rätta bemärkelse även om det fanns en fysisk distans.

Dubbelriktad kommunikation saknades, tekniken hade sina begränsningar och man var tvungen att ta del av radio- och tv-programmen enbart på de tider då de sändes.

Ur ett finländskt perspektiv uppkom distansundervisning kring 1920-talet då Kansanvalistusseura (Folkupplysningssällskapet) fick ekonomiskt stöd för att utveckla och förbättra möjligheterna att ordna undervisning i hemmen. Korrespondensinstitutet som grundades med hjälp av det ekonomiska stödet var början på distansundervisningen i vårt land. Under och efter krigstiden hade korrespondensinstitutet och distansundervisningen en viktig roll i uppbyggnaden av bildningen i vårt samhälle. (Utbildningsstyrelsen 2020)

Den första stora vågen av digitalisering inom den finländska skolvärlden pågick under 1990-talet då internet fick sitt stora genombrott. Nya datorer införskaffades till skolorna och lärare deltog i fortbildning för att utveckla och förstärka sina kunskaper i datoranvändning. I efterhand har konstaterats att digitaliseringen inte riktigt lyckades och datorerna lämnades orörda även om tanken var att de skulle användas i undervisningen. (Mikkilä-Erdmann, 2017)

Den digitala tekniken har ofta framställts som något omvälvande och banbrytande som skulle förändra vår utbildning och skolans verksamhet. Jensen (2016) anser att det ofta funnits en övertro på de tekniska innovationerna och människans lärande. Även Selwyn (2017) är inne på samma tankegångar och anser att det finns en överskattad tilltro till digitala lösningar för skolans verksamhet. Enligt Selwyn behövs det fortfarande mera forskning gällande den digitala tekniken och dess potential att påverka utbildningssektorn och förändra den. Digitaliseringen har idag blivit en del av vår vardag och den digitala tekniken har blivit en integrerad del av utbildningen. Smarttelefoner, surfplattor och olika datoriserade hjälpmedel har blivit vanliga redskap för kommunikation, mediekonsumtion och interaktion och tekniken har förändrat produktionen och spridningen av kunskap och därigenom förändrat vårt sätt att lära oss och förstå saker.

Den snabba utvecklingen inom informationsteknologin och den ständigt pågående digitaliseringen som sker i samhället avspeglas också i skolans verksamhet. Tillgången till digitala hjälpmedel ökar i skolan och öppnar nya möjligheter i olika undervisningssammanhang. (Diaz, 2012) Den ökade användningen av internet och datorer har skapat nya möjligheter för undervisning på distans. Papper, penna och böcker har ersatts av mobiltelefoner och datorer eller surfplattor. Datorerna och tekniken för elektronisk kommunikation förändrade möjligheterna till lärande på distans på flera sätt. Kommunikationen mellan lärare och elever blev snabbare och smidigare och det blev möjligt för deltagarna att kommunicera och lära sig i samarbete med varandra. (Rydberg Fåhraeus, 2008) I dag är det nästan omöjligt, även i klassrummet, att dela upp världen i en verklig och digital värld. Då

tillgången till digitala verktyg blir allt bättre ökar också möjligheten att använda dessa för att tillgängliggöra lärmiljön och därför borde det inte vara ett problem att genomföra undervisning på distans. (Edvardsson, 2020; Godhe & Magnusson, 2018)

En alternativ undervisningsmetod som har blivit allt vanligare och som kombinerar traditionell närundervisning i klassrum med distansundervisning och digitala verktyg är flerformsundervisning (eng. *blended learning*). Med teknikens hjälp har två olika sätt att undervisa närmast sig varandra. Flerformsundervisning syftar till att effektivera den traditionella klassrumsundervisningen och strävar till ett mer flexibelt lärande genom användning av digitala verktyg. (Sharma, 2010) Eleverna ges möjlighet att bekanta sig med undervisningsmaterial vid fler tillfällen än enbart i klassrummet samt i olika typer av lärandesituationer. Lärandet kan ske på flera ställen, inte bara på en bestämd plats som klassrummet utan flexibelt. (Palmquist, 2019)

Att flippa undervisningen (eng. *flipped classroom*) är en specifik typ av flerformsundervisning som möjliggörs med digital teknik och som gör att lärandet kan ske även utanför klassrummets väggar (Palmquist, 2019). Enligt Diaz (2019) bygger undervisningsmodellen på ett övergripande förhållningssätt som syftar till effektivitet och att få ut mesta möjliga av lektionstiden genom att eleverna på förhand kan förbereda sig inför lektionerna eller repetera informationen efter lektionstid. Genom att eleverna ges möjlighet att på förhand ta del av digitalt material, som till exempel videoklipp, artiklar och blogginlägg, är de förberedda inför en lektion och lektionstiden kan istället användas till effektiva diskussioner (Palmquist, 2019).

I samband med covid-19-pandemin blev det vanligt med så kallad hybridundervisning, speciellt vid universitet och högskolor. Hybridundervisning är en kombination av närundervisning i fysiska klassrum och distansundervisning på internetbaserade digitala webbsidor och var en lämplig och användbar undervisningsform under covid-19-pandemin. Hybridundervisning gjorde det möjligt för alla, även de som befann sig i karantän eller var rädda för eventuell exponering för viruset i närkontakt med andra, att delta i undervisningen. (Simonsen et al. 2019; Bergdahl & Nouri, 2020) Det finns också så kallade öppna universitet som erbjuder undervisning på distans och via dessa universitet kan utbildningar avläggas helt eller delvis på distans (Holmberg, 2005).

2.2. Begreppet distansundervisning

Enligt Nationalencyklopedin (u.å) kan distansundervisning förklaras som en form av undervisning där lärare och elever befinner sig på olika platser men ändå har möjlighet att kommunicera med varandra med hjälp av olika tekniska medier. Distansundervisning kan enligt Eriksson och Rännar (2020) genomföras med hjälp av olika digitala internetbaserade verktyg som till exempel e-post, appar eller digitala webbresurser. De digitala verktygen främjar undervisningens tillgänglighet och kan användas för att åskådliggöra och tydliggöra begrepp och skapa en tillgänglig lärmiljö.

Forskarna Bergdahl och Nouri (2020) beskriver fyra centrala pedagogiska aktiviteter som lärare anser vara viktiga i utformandet av distansundervisning i den situation som covid-19 orsakat. För att få till stånd en fungerande distansundervisning krävs enligt forskarna kommunikation och samarbete, genomgångar, delning av material och uppladdning av elevuppgifter samt examination och bedömning. Digitala verktyg fungerar som stöd i detta.

Distansundervisning kan utformas på två olika sätt, som en synkron eller asynkron undervisningsform. Vid synkron distansundervisning befinner sig lärare och elever på olika platser eller i olika rum, men gör samma sak samtidigt. Samtliga deltagare är uppkopplade i realtid och undervisningen sker online. Deltagarna kan träffas genom att chatta eller via ett videomöte på exempelvis Google Meet, Teams eller Zoom. (Hrastinski, 2009) Vid synkron undervisning, som påminner om traditionell klassrumsundervisning, har eleverna möjlighet att samtidigt kommunicera med både läraren och de andra klasskamraterna och alla har nära kontakt med varandra under lektionerna. Det gör till exempel att läraren vid behov snabbt kan besvara eventuella frågor som uppstår. Möjlighet till samarbete underlättar både lärarens och elevernas situation, inte bara för att de kan hjälpa och stöda varandra utan också för elevernas sociala umgänge. (Bergdahl & Nouri, 2020) Vid asynkron distansundervisning befinner sig lärare och elever däremot varken samtidigt eller på samma plats. Undervisningen kan vara iordningställd och inspelad på förhand och eleverna ges möjlighet att arbeta i egen takt. Det finns ingen omedelbar dialog mellan lärare och elev. Kommunikationen mellan lärare och elever kan till exempel ske via e-post och då ofta med en viss fördröjning. (Hrastinski, 2009) Vid asynkron undervisning används genomgångar av undervisningsmaterial som spelats in på förhand. Lärare har möjlighet att återanvända inspelat material vilket sparar arbetstid. (Bergdahl & Nouri, 2020)

För en fungerande distansundervisning lyfts också videogenomgångar med eleverna fram som en betydelsefull faktor. Både realtidsgenomgångar och genomgångar inspelade på

förhand är viktiga. En fördel med genomgångar och instruktioner som spelats in på förhand är att de finns tillgängliga och kan ses på nytt och vid behov repeteras. Därtill betonas behovet av att kunna dela undervisningsmaterial och information med eleverna. Det kan till exempel vara fråga om övningsuppgifter eller instruktioner som behövs för att genomföra tilldelade uppgifter. (Bergdahl & Nouri, 2020)

Bergdahl och Nouri (2020) poängterar därtill att examination och någon form av bedömning är en viktig pedagogisk aspekt vid distansundervisning. Många lärare anser dock att de verktyg som finns tillgängliga för säker digital bedömning inte helt stämmer överens med behoven. Utvärdering av eleverna genomförs ofta genom inlämningsuppgifter, digitala prov och muntliga förhör. Digitala prov är svåra att övervaka, fusk och oärlighet kan förekomma och ge en felaktig bild av elevens kunskande (Simonsen et al. 2019).

Enligt Hrastinski (2009) är undervisning på distans en unik utbildningsform med speciella förutsättningar och möjligheter och uppbyggd på ett helt annat sätt än traditionell undervisning i ett klassrum. Därför bör man också undvika att försöka efterlikna undervisningssätt direkt från närundervisning i klassrummet.

Keller och Lind (2011) lyfter fram vissa grundläggande faktorer och förutsättningar som krävs för framgångsrik distansundervisning och en fungerande digital skola. Det behövs digital kompetens, lämpliga pedagogiska metoder, välfungerande lärplattformar med tillgänglig teknisk support och en positiv organisationskultur. Därtill betonar de också praktiska aspekter kopplade till själva genomförandet. Det gäller till exempel att ta hänsyn till elevernas behov och möjligheter till utveckling samt att uppmärksamma den nya roll som nätbaserad undervisning medför.

Distansundervisning är ingen ny företeelse inom skolvärlden, men bland annat en studie av Bergdahl och Nouri (2020) indikerar att den plötsliga omställningen till distansundervisning i samband med covid-19-pandemin var en utmaning för både lärare och elever. Trots att skolorna hade en tydlig digitaliseringsplan beträffande den digitala tekniken påvisar den snabba omställningen till distansundervisning brister gällande de pedagogiska strategierna för ett digitalt klassrum. Därtill visar studien att lärarna förutom knapphändig förberedelse tid även upplevde svårigheter med bedömning och ökad arbetsbelastning. Lärare var ibland tvungna att hjälpa eleverna med digital vägledning och ge dem respons på varierande tider vilket ökade arbetsmängden. Lärare upplevde också en känsla av osäkerhet i den nya lärarrollen, från att vara en erfaren pedagog till att vara tvungen att be om hjälp och stöd för att genomföra den digitala undervisningen.

Porko-Hudd och Hartvik (2021) har identifierat fem olika särdrag som var utmärkande för den plötsliga och ofrivilliga distansundervisningen under pandemitiden. Även om studien enbart gäller lärare och undervisning i slöjd kan det vara tänkbart att lärare i huslig ekonomi ställdes inför liknande utmaningar.

Det första särdraget Porko-Hudd och Hartvik tar fasta på är lärarnas förhållningssätt till distansundervisningen. En del lärare strävade till att efterlikna traditionell närundervisning och undervisade på distans genom att använda digitala läromedel och genom att färdigställda korta filmer som eleverna fick ta del av. Andra lärare försökte anpassa sin undervisning till den rådande situationen och eleverna fick i mån av möjlighet arbeta självständigt med olika mindre projekt och vardagskunskap i hemmet. Vissa skolor valde till och med att pausa undervisningen vilket naturligtvis bekymrade lärarna. Det andra särdraget visar på ett ökat behov av kollegialt stöd och ett ökat samarbete med kolleger i skolan, men också med lärare utanför den egna skolan. I det tredje särdraget fäster Porko-Hudd och Hartvik uppmärksamhet på lärarnas reflektioner över elevernas situation och det faktum att eleverna plötsligt inte hade tillgång till skolans specialutrustade lärmiljö och verksamheten blev beroende av hemmets resurser. Därtill försämrades kontakten och kommunikationen mellan lärare och elever, men också eleverna sinsemellan. Det fjärde särdraget tar fasta på att uppgifternas karaktär förändrades eftersom eleverna inte hade tillgång till samma mångsidiga, fysiska och pedagogiska lärmiljö som i skolan och det femte särdraget tar fasta på genomförda och möjliga uppgifter. Ofta handlade slöjduppgifterna som genomfördes om mindre och kortvarigare projekt, instuderingsuppgifter, vardagsuppgifter och serviceuppgifter i hemmet. (Porko-Hudd & Hartvik, 2021)

2.3. Digitala verktyg i distansundervisning

Det finns flera olika digitala verktyg, webbaserade resurser och undervisningsmedel som underlättar och gör det möjligt att genomföra undervisning på distans (Edvardsson, 2020). De digitala verktygen används för att ersätta de traditionella undervisningsmetoder som förekommer i klassrummens närundervisning (Holmberg, 2005). En undersökning av Bergdahl och Nouri (2020) visar att Google produkter ofta används för att genomföra distansundervisning, men också Microsoft Teams används mycket. De lärare som medverkade i undersökningen ansåg att Googles verktyg bättre bemötte de behov som fanns i den aktuella situationen med covid-19-pandemin och övergången till distansundervisning. Det påpekades

också att verktygen har sina begränsningar eftersom de inte är utformade för pedagogisk verksamhet. För genomgångar av material och uppgifter i realtid användes ofta Zoom, Google Meet och Hangout och Microsoft Teams medan Youtube användes för förinspelade genomgångar av material, instruktioner och uppgifter. Microsoft Teams och Google Classroom användes när det gäller olika former av samarbete och kommunikation och vid delning av undervisningsmaterial och instruktioner.

Ett populärt och ofta använt undervisningsmedel vid distansundervisning inom den grundläggande utbildningen är till exempel Google Classroom, som har utvecklats med tanke på skolor för att skapa, distribuera och betygsätta uppgifter. Google Classroom gör det möjligt för lärare att skapa ett virtuellt klassrum och bjuda in elever till klassrummet. I det virtuella klassrummet kan lärare och elever diskutera och kommunicera med varandra, se olika presentationer och videor, göra sina tilldelade skoluppgifter och genomföra prov. I Google Classroom har lärare möjlighet att skapa, organisera och dela ut uppgifter och undervisningsmaterial åt eleverna, förklara och kommentera olika uppgifter, snabbt se vilka elever som slutfört en uppgift, ge respons och effektivt följa elevernas framsteg och prestationer. (Okmawati, 2020)

Distansundervisningen kan också utgå från den digitala plattformen Microsoft Teams som i stort sett fungerar på samma sätt som Google Classroom. Microsoft Teams fungerar också som ett digitalt klassrum där lärare kan lägga ut undervisningsmaterial, dela länkar och uppgifter som eleverna ska ta del av samt ge feedback på genomförda uppgifter. Microsoft Teams möjliggör också social interaktion och samarbete elever sinsemellan samt vid behov regelbunden kontakt mellan lärare och elever för kontroll och uppföljning av hur arbetet med olika uppgifter genomförs och går framåt. (Edvardsson, 2020)

Även lärplattformen ItsLearning uppfyller kraven på ett digitalt klassrum och har i stora drag samma funktioner som Google Classroom och Microsoft Teams. I ItsLearning kan lärare och elever kommunicera med varandra, dela information, presentationer och uppgifter. Därtill är det möjligt att använda sig av videomöten. (Keller & Lindh, 2011)

Videodelningstjänsten Youtube innehåller mängder av information i bildform som man på olika sätt kan dra nytta av i undervisningssammanhang. Youtube kan fungera som informations- och inspirationskälla där filmer gjorda eller uppladdade av andra kan användas för att illustrera och beskriva olika ämnesområden. Youtube kan också användas för att publicera egna videoklipp och för att synliggöra eget arbete. Genom att publicera undervisningsmaterial som eleverna kan ta del av både före, under och efter en lektion kan vanlig lektionstid användas för att besvara frågor, samtala och diskutera. (Diaz, 2019) I likhet

med Youtube kan mobilappen Tiktok användas för att skapa, ladda upp och dela korta videor (Nordström, 2021).

Ett populärt och ofta använt digitala verktyg inom den finländska skolvärlden är skoldatasystemet och den webbaserade tjänsten Wilma. Det digitala verktyget erbjuder många lösningar och funktioner för att underlätta den digitala kommunikationen mellan skolan och hemmet. Wilma är i första hand inte ett digitalt verktyg för distansundervisning utan används främst för att underlätta hanteringen av den vanliga skolvardagen. I Wilma kan lärare skicka meddelanden till elever, vårdnadshavare, lärare och annan personal vid skolan och även göra lektionsanteckningar, anteckningar om läxor och prov, om frånvaro och förseningar. Vårdnadshavare kan i sin tur vid behov kommunicera med lärare. (Björklund & Rahja, 2020)

Applikationen Whatsapp fungerar som en meddelande- och chattplattform. En gruppfunktion i Whatsapp gör det möjligt att skapa grupper och samtidigt skicka meddelanden till alla medlemmar i en grupp. På Whatsapp kan man skicka och ta emot meddelanden, ringa, skapa och kommunicera i grupper samt enkelt och snabbt skicka bilder och videor. (Holmström, 2021)

2.4. Möjligheter och utmaningar med distansundervisning

En stor fördel med distansundervisning är dess anpassbarhet och flexibilitet. Den digitala tekniken gör det möjligt att bygga kunskap i mellanrummet mellan den fysiska och den digitala världen. Med hjälp av datorer och internet kan flexibla lärmiljöer skapas där eleverna kan samarbeta och diskutera med varandra trots att de befinner sig på olika platser. (Rydberg Fåhraeus, 2008) Det pedagogiska rummet vidgas rumsligt men även socialt. Lärande kan ske var som helst och när som helst, inte bara i ett traditionellt klassrum. (Palmqvist, 2019)

Distansundervisning gör det möjligt att ta del av undervisning vid eventuella svårigheter att delta i närstudier och antalet deltagare begränsas inte av utrymmet (Simonsen et al. 2019). Med hjälp av digitala verktyg är det möjligt att integrera med lärostoffet utanför klassrummets väggar och klassrummet behöver inte vara en självklar del av varje lärtillfälle (Palmqvist, 2019). Elever som av en eller annan orsak tvingas stanna hemma, till exempel på grund av sjukdom, har möjlighet att ta del av undervisningen (Holmberg, 2005).

Distansundervisning öppnar upp för en större frihet, för både lärare och elever, gällande var och när undervisningen ska genomföras. Alltför stor frihet passar inte elever som har svårt med den egna motivationen och elever som har svårt att på egen hand planera och genomföra

tilldelade arbetsuppgifter. De hamnar lätt utanför och kan vara svåra att fånga upp i efterhand. Att gå i skola på distans ställer krav på tidsplanering och en fungerande studieteknik och den frihet som distansundervisning medför lämpar sig bättre för elever som är självgående och överlag har en hög studiemotivation. (Edvardsson, 2020) För att distansundervisning ska fungera och vara effektiv är eleverna också enligt Palmquist (2019) tvungna att med hjälp av olika digitala verktyg ta ansvar för sitt lärande. Studier har visat att digitala verktyg påverkar individers motivation både positivt och negativt. Undervisning på distans kan till exempel möjliggöra de första stegen tillbaka till skolvärlden för elever med långvarig skolfrånvaro. Distansundervisning kan förbättra kontakten med elever som tidigare ofta varit frånvarande (Bergdahl & Nouri, 2020). Edvardsson (2020) lyfter också fram att kontakten till elever och återkopplingar kan gynnas av distansundervisning. Elever som har svårt att göra sin röst hörd i ett vanligt klassrum har kanske lättare att framföra sina åsikter och synpunkter i en lugn hemmamiljö.

Då eleverna inte kan vara fysiskt närvarande i skolan och undervisningen i stället ska genomföras på distans kan det uppstå svårigheter som inte förekommer vid närundervisning. Undersökningar har visat att det kan vara problematiskt att få till stånd ett interaktivt lärande på distans. Elever är vana vid klassrumsundervisning och att ha kamrater och lärare nära till hands. När undervisningen sker på distans har lärare inte alltid samma möjlighet att erbjuda hjälp och stöd som i ett traditionellt klassrum. En utmaning med distansundervisning är att åstadkomma en fungerande stödverksamhet för elever som är beroende av särskilt stöd. (Rydberg Fåhraeus 2008; Edvardsson, 2020)

Distansundervisning ställer stora krav på struktur men också på återkoppling och respons till eleverna för att de ska få kontroll över sitt lärande. Lärandemiljön vid distansundervisning kan upplevas både positivt och negativt. I ett vanligt klassrum finns många störningsmoment som kan distrahera eleverna och försämra deras koncentrationsförmåga. Distansundervisning kan öka elevernas studiemotivation då de ges möjlighet att i lugn och ro arbeta hemma utan att bli störda av klasskamrater. (Edvardsson, 2020) Men elever med en boendemiljö som inte lämpar sig för studier kan däremot ha svårt att koncentrera sig i hemmet och kan ha problem att ta del av undervisningen. Det är inte heller så lätt att kontrollera om eleverna är närvarande eller inte. (Bergdahl & Nouri, 2020) En annan faktor som berör boendemiljön är elevernas och lärarnas tillgång till digitala verktyg och internetuppkoppling när de ska arbeta hemifrån. För att förverkliga distansundervisning krävs tekniska förutsättningar som tillgång till dator eller pekplattor och internetuppkoppling i hemmet. (Edvardsson, 2020) Alla elever har inte en egen dator till förfogande eller tillräckligt snabb

internetuppkoppling. Tillgången till digitala verktyg och resurser är en förutsättning för fungerande distansundervisning och att säkerställa att alla elever har tillgång till de tekniska resurser som krävs kan ställa till problem för skolor och lärare. (Bergdahl & Nouri, 2020)

Distansundervisning minskar umgänget med kamrater och avsaknaden av den sociala interaktionen på lektioner och raster kan leda till en tråkig och lite enformig skoldag och medföra en känsla av ensamhet och utanförskap. Att inte fysiskt kunna träffas och umgås med kamrater på skolgården kan i sin tur leda till en skoldag med mycket stillasittande och mindre fysisk aktivitet. (Simonsen et al. 2019)

En utmaning med distansundervisning är också att skapa en tydlig struktur, både gällande lektionsstruktur och arbetsstruktur. Att flytta undervisningen från ett traditionellt klassrum till ett digitalt klassrum kräver god planering och tydliga instruktioner. Arbetstiden och att lägga gränser för det egna arbetet är svårt (Edvardsson, 2020). Distansundervisning medför ofta extra arbete för lärare, men kan även minska arbetsmängden. En lärare kan planera och genomföra en lektion, lagra undervisningsmaterialet och därefter använda det på nytt i en parallellklass och på det sättet spara tid. (Holmberg, 2005)

För att planera och genomföra distansundervisning krävs en viss digital kompetens. Det är viktigt att skolans ledning stöder och aktivt arbetar med att utveckla lärarnas digitala kompetens. Lärare bör ges den tid som behövs för att sätta sig in i de digitala verktyg som skolan använder. De bör också ges möjlighet till kontinuerlig fortbildning. Distansundervisning kan skapa variation i undervisningen, ökad interaktion och kommunikation. (Edvardsson, 2020)

3. Undervisning i läroämnet huslig ekonomi

I det här kapitlet behandlas läroämnet huslig ekonomi och läroämnets karakteristiska drag. Läroplansgrunder, lärmiljöer och arbetssätt för läroämnet presenteras. I kapitlet behandlas också informations- och kommunikationsteknikens betydelse i huslig ekonomi. Slutligen behandlas distansundervisning i läroämnet huslig ekonomi och tidigare forskning kring detta.

3.1. Läroplanen

Läroplanen är ett styrdokument i den finländska skolan. All undervisning som handhas inom den grundläggande utbildningen i vårt land ska grunda sig på den ikraftvarande läroplanen. I Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014, härefter Glgu 2014, beskrivs de enskilda läroämnenas uppdrag, mål och innehåll. Därtill behandlas särskilda aspekter med avseende på lärmiljöer, arbetssätt, differentiering, handledning och bedömning av varje enskilt läroämne. De nationella läroplansgrunderna och kommunernas egna läroplaner används som grund för undervisningen i alla finländska skolor. Undervisningen kan variera lite eftersom kommuner och städer utgående från samma grund kan välja hur de ordnar undervisningen enligt sina egna läroplaner. (Utbildningsstyrelsen 2014)

Den snabba samhällsutvecklingen har påverkat synen på lärandet och det avspeglas tydligt i läroplanen. Nya undervisningsmetoder betonas och undervisningen ska skapa möjligheter för ett livslångt lärande. Läroplanen genomsyras av självständighet, egen aktivitet och deltagande i skapandet av lärmiljöerna. Mångsidiga arbetssätt ska ge eleverna möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt och valet av arbetssätt ska beakta elevernas behov, förutsättningar och intressen. Lärande bör ske i samspel med andra och i olika lärmiljöer och möjliggöra förutsättningar för en bred allmänbildning. Den grundläggande utbildningen har förutom uppdraget att undervisa och fostra även ett samhälleligt uppdrag, ett kulturellt uppdrag och ett uppdrag med framtidsperspektiv. Den grundläggande utbildningen ska ge eleverna möjlighet att lägga grunden för en bred allmänbildning och en mångsidig kompetens. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Läroämnet huslig ekonomi karakteriseras enligt Glgu 2014 som ett konst- och färdighetsämne. Undervisningen i konst- och färdighetsämnena omfattar också praktiskt kunnande, skapande verksamhet och kreativt tänkande. Förutom huslig ekonomi räknas musik, bildkonst, slöjd och gymnastik till konst- och färdighetsämnena. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

3.2. Läroämnet huslig ekonomi

Turkki (1999) beskriver läroämnet huslig ekonomi som ett innehållsrikt och mångdimensionellt kunskapsområde med delar från naturvetenskaperna, samhällsvetenskaperna och de humanistiska vetenskaperna och det krävs enligt Turkki tillämpning av flera olika teorier för att ge en heltäckande bild av det som är kännetecknar läroämnet huslig ekonomi. Åbacka (2008) refererar också till Turkki i sin doktorsavhandling och beskriver huslig ekonomi som ett läroämne innehållande flera olika tvärvetenskapliga potentialer.

Huslig ekonomi grundar sig på ett holistiskt synsätt och helhetstänkande. För att förstå helheten är det också viktigt att förstå de enskilda faktorernas betydelse. Familjen och det enskilda hushållet är exempel på helheter som i sin tur byggs upp av mindre element. För att ett hushåll ska fungera behövs kunskaper i bland annat matlagning, näringslära, textilvård och boende och växelverkan mellan hushåll, familj, den omgivande miljön och samhället är en förutsättning för att uppnå balans. (Turkki, 1999) Huslig ekonomi är ett funktionellt och praktiskt läroämne där färdigheter relaterade till mat, boende och konsumtion utövas på ett inkluderande sätt i gemenskap och samarbete med andra (Anttalainen & Manninen, 2013). Läroämnet huslig ekonomi har också en viktig social och samhällelig betydelse. Kunskap och färdigheter lärs och övas för framtida behov. Ämnet ger teoretiska och praktiska färdigheter som kan tillämpas i vardagliga situationer hela livet. (Elorinne, Arai & Autio, 2017)

En utmaning inför framtiden är enligt Sundqvist (2016) till exempel att visa på kopplingen mellan livslångt lärande och huslig ekonomi. Att belysa vikten av att utveckla de kompetenser som behövs för att hantera den digitaliserade vardagen kunde eventuellt underlätta läroämnets anpassning till samhällsutvecklingen och globaliseringen. Sundqvists studie visar på ett behov att i första hand utveckla lärarnas digitala kompetens, att trygga tillgången till IKT-infrastruktur och att erbjuda ett större utbud av fortbildning inom IKT.

3.2.1. Läroämnets uppdrag och innehåll

All undervisning i huslig ekonomi ska grunda sig på den ikraftvarande läroplanen där också läroämnets uppdrag, mål och innehåll beskrivs. Enligt Glgu 2014 är läroämnet huslig ekonomi i nuläget obligatoriskt endast i årskurs sju, men läroämnet kan väljas som tillvalsämne i de

följande årskurserna åtta och nio. Undervisning i läroämnet kan också ordnas i de lägre årskurserna inom den grundläggande utbildningen ifall utbildningsanordnaren fattar ett sådant beslut. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Läroämnet huslig ekonomi har som uppdrag att stödja och främja elevernas förmåga att hantera sin vardag och skapa förutsättningar för att bemöta ett ständigt föränderligt samhälle. Läroämnets uppdrag är att stöda och hjälpa eleverna att utveckla de kunskaper, färdigheter och attityder och den beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för utvecklingen av en hållbar livsstil som därtill stöder välbefinnandet. Läroämnet har också som uppdrag att främja och stärka elevernas kunnande att arbeta på ett långsiktigt sätt, att samarbeta och att kritiskt granska den enorma informationsmängden i vårt samhälle. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Undervisningen i läroämnet huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter som anknyter till vardagliga situationer, stödja kreativitet och utveckla förmågan att göra ändamålsenliga val och att handla på ett hållbart sätt. Eleverna ska lära sig att agera företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt i vardagen och det är viktigt att alla elever deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Undervisningen i huslig ekonomi ska också lägga grunden för den kunskap och de färdigheter eleverna behöver för att utföra uppgifter i ett hushåll och för att vara verksamma i varierande miljöer. Undervisningen ska därtill främja och stödja eleverna så att de utvecklas till goda medmänniskor som bryr sig om varandra och som växer till aktiva och verksamma medlemmar i familjen, hemmet och även i samhället. Undervisningen ska därtill främja de färdigheter eleverna behöver för att kunna kommunicera och leva tillsammans och den ska skapa en grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Genom undervisningen i huslig ekonomi ska eleverna få en bild av den teknik som präglar vardagen i ett hem, bli kostnadsmedvetna och lära sig använda kommunikations- och informationsteknik i hushållet. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Glg 2014 delar upp målen för undervisning i läroämnet huslig ekonomi i årskurserna 7–9 i tre större målområden: praktiskt arbete, samarbete och kommunikation samt informationshantering. Varje målområde delas i sin tur upp i mål för undervisning enligt helhetens tema. Därtill nämns vilket innehåll som anknyter till målet för undervisning och vilken eller vilka kompetenser som ifrågavarande mål anknyts till. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

De centrala innehållen som anknyter till målen för huslig ekonomi är: *matkunskap och matkultur, att bo och leva tillsammans* samt *konsument- och hushållskunskap i hemmet*. Innehållet i det första delområdet, matkunskap och matkultur, omfattar grundläggande kunskaper i matlagning och bakning, kännedom om olika matkulturer och maträtter förknippade med olika traditioner. Innehållet i undervisningen ska därtill omfatta kunskap om

olika livsmedel, om näringsrekommendationer och kostvanor samt om livsmedelsproduktion i enlighet med hållbar utveckling och etiska värderingar. Innehållet i det andra delområdet, att bo och leva tillsammans, omfattar allt från städning i hemmet, rengöringsmedel, textil- och materialvård till användningen av hushållsmaskiner och olika redskap. Innehållet i undervisningen ska utveckla miljö- och kostnadsmedvetenhet och främja ett jämlikt ansvarstagande i hushållet. Konsument- och hushållskunskap i hemmet, det tredje delområdet, handlar om undervisning i konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter. Innehållet i undervisningen ska främja utvecklingen av ett medvetet konsumentbeteende och en ansvarsfull hantering av pengar genom att motivera till reflektion över till exempel mediernas inverkan på olika konsumtionsval. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Läroämnet huslig ekonomi bygger på en omfattande kunskapsbas och täcker alla delområden av den mångsidiga kompetensen. De mångsidiga kompetenserna som läroämnet anknyts till är Förmåga att tänka och lära sig (K1), Kulturell och kommunikativ kompetens (K2), Vardagskompetens (K3), Multilitteracitet (K4), Digital kompetens (K5), Arbetslivskompetens (K6) och Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid (K7). Mångsidig kompetens innebär en helhet bestående av kunskaper och färdigheter, attityder, vilja och värderingar. De förändringar som sker i vår närmiljö och i vårt samhälle och alla nya situationer man ställs inför kräver mångsidig kompetens. Att utvecklas och växa som människa, att vara medborgare i ett samhälle, att studera och arbeta förutsätter idag och även i framtiden en bred kompetens som förenar olika vetenskapsområden. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

3.2.2. Lärmiljöer och arbetsätt i huslig ekonomi

Läroämnet huslig ekonomi har liksom andra läroämnena speciella behov och karakteristiska drag som bör beaktas vid planeringen och utvecklingen av lärmiljöer. Med lärmiljöer avses enligt Glgu 2014 utrymmen, platser, aktiviteter och arbetsätt som främjar och stöder elevernas enskilda utveckling och lärande samt hela arbetsgemenskapen. En välfungerande lärmiljö främjar kommunikation och samarbete och skapar en mångsidig och flexibel pedagogisk helhet. Skolans utrymmen, möbler och redskap ska stödja och främja undervisningen och elevernas lärande och aktiva deltagande. Vid utvecklingen av lärmiljöer bör man förutom läroämnets speciella behov också beakta elevernas lärande utanför skolan. En god och väl fungerande lärmiljö skapar en pedagogiskt varierande och flexibel helhet och utgör en kontinuerlig helhet för olika mål- och innehållsområden i läroämnet huslig ekonomi. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Vid valet av lärmiljö och arbetsätt är det viktigt att varje läroämnets särdrag tas i beaktande och utgångspunkten bör vara att främja undervisningsmetoder som är specifika för

läroämnet, i detta fall huslig ekonomi. Valet av arbetssätt bör också utgå från den målsättning som ställts upp för undervisningen, elevernas behov, förutsättningar och intressen. Lärmiljöerna i huslig ekonomi karakteriseras av samarbetande och tillämpande arbetssätt och bör väljas så att de möjliggör interaktion, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap. (Utbildningsstyrelsen, 2014) Lärmiljön omfattar en fysisk, social, teknisk och didaktisk dimension varav den didaktiska dimensionen utgör lärmiljöns tyngdpunkt och viktigaste del (Manninen et al. 2007). I ett traditionellt undervisningskök finns vanligen arbetsenheter utformade för fyra elever per enhet. Även med tanke på säkerheten bör det totala elevantalet för ett undervisningskök vara väl genomtänkt. Ett välplanerat undervisningskök utgör en hemtrevlig miljö för eleverna och ger möjlighet till lärorika och vardagsnära upplevelser. (Anttalainen & Manninen, 2013)

Lärmiljöerna i huslig ekonomi utgörs förutom av skolans lärmiljö och fysiska utrymmen även av hemmen, butiker, arbetsplatser, naturen och den omgivande miljön. I undervisningen utnyttjas och rekommenderas därtill digitala lärmiljöer, samarbetsnätverk och olika sociala medier. (Elorinne, Arai & Autio, 2017) Användningen av digitala lärmiljöer i undervisningen spelar en viktig roll för att främja och stödja en säker användning av informations- och kommunikationsteknik i vardagen med tanke på hållbar utveckling och interaktion (Anttalainen & Manninen, 2013).

Under lektionerna i huslig ekonomi bör eleverna ges möjlighet att växa som individer och utveckla sitt kreativa tänkande. Detta kräver varierande arbetssätt och mångsidiga lärmiljöer. Det är viktigt att eleverna tillåts experimentera och pröva sig fram i olika situationer och att de ges möjlighet att både samarbeta och arbeta ensamma. Undervisningen i huslig ekonomi ska bygga på elevernas egna erfarenheter och utformas så att eleverna bygger vidare på sitt kunnande under hela skoltiden. Undervisningen i huslig ekonomi är viktig för att bevara traditioner och för att fostra framtida delaktiga, etiska företagsamma och medvetna medborgare. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

3.4. Huslig ekonomi på distans

Huslig ekonomi lägger grunden för de dagliga hushållssysslorna i hemmet. Det kan bland annat innebära praktiska färdigheter i matlagning, bakning, rengöring, textilvård, städning och sopsortering (Anttalainen & Manninen, 2013). I en artikel av Rantanen och Palojoki (2015) beskrivs hur undervisning i huslig ekonomi kan genomföras som nätbaserat lärande. I praktiken

kan undervisning på distans i huslig ekonomi exempelvis förverkligas genom nätuppkopplade videosamtal där läraren och eleverna är geografiskt åtskilda men interagerar i realtid. Eleverna befinner sig i hemmet där det finns nödvändig utrustning såsom smarttelefon eller dator, internetanslutning, köks- eller städredskap eller eventuellt på förhand införskaffade ingredienser. Eleven tar genom ett videosamtal eller en chattfunktion emot information och instruktioner. Läraren föreläser, demonstrerar eller delar ut praktiska, teoretiska, diskussions- eller inlämningsuppgifter som fullföljs av eleverna i hemmet.

Användning av digitala lärmiljöer för att stödja undervisningen i huslig ekonomi är enligt Anttalainen och Manninen (2013) ett sätt att bidra till att utveckla färdigheter i digital kompetens. Den ständigt ökande informationsmängden som enkelt nås via internet och sociala medier har förändrat synen på kunskap och lärande. Anttalainen och Manninen uppmärksammar att det ställs krav på nya kunskaper och färdigheter och att skolan ska förbereda eleverna att leva, studera och arbeta i ett digitaliserat samhälle. Det handlar om digitala verktyg och metoder för att söka information och om att själv vara aktiv och skapa texter, film eller annat material på nätet. Eleverna förutsätts vara mer aktiva och kreativa i sitt lärande och genom till exempel virtuella lärplattformar kan elever och lärare gemensamt dela och skapa innehåll.

Läroämnet huslig ekonomi är enligt Kontturi (2021) enbart i viss mån lämpat för distansundervisning. Det är möjligt att genomföra undervisning i huslig ekonomi på distans, men dock i begränsad omfattning. Studien av Kontturi indikerar att distansundervisning inte kan ersätta undervisning ansikte mot ansikte i fysiska lärmiljöer och att handledning av elever i praktiskt arbete inom huslig ekonomi upplevs problematiskt och utmanande i och med distansundervisningen. Likaså uppfattas brist på samarbete och interaktion och en viss ojämlikhet mellan eleverna som utmanande. Däremot ansåg lärare i studien att distansundervisningen medförde att undervisningen och lärandet knöts närmare till hemmet och de vardagliga sysslorna i ett hem. Den verkliga vardagsmiljön gjorde undervisningen mer varierad, vilket gynnade vissa elever på ett positivt sätt.

3.5. IKT och huslig ekonomi

Ett digitaliserat samhälle är idag en självklar del av vår vardag och den digitala utvecklingen har medfört många nya möjligheter också inom undervisningen. Det har i sin tur medfört att det också ställs allt högre krav på att kunna hantera den snabba utvecklingen och den alltmer

digitaliserade vardagen. (Palmquist, 2019) Den tekniska utvecklingen har lett till att de traditionella tidstroga medierna, diabilderna och videofilmerna har fått ge vika för nya digitala medier och verktyg (Lantz Andersson & Säljö, 2014).

I Glgu 2014 värderas den digitala kompetensen högt och lyfts fram som ett av de sju kompetensområdena inom den mångsidiga kompetensen. Digital kompetens ses som en viktig medborgerlig färdighet som alla elever bör ges möjlighet att utveckla i alla årskurser och inom alla ämnen. Eleverna ska ges möjlighet att lära sig hantera digitala verktyg på ett ansvarsfullt och tryggt sätt samt utveckla förståelse för aktuella begrepp i anslutning till digitala verktyg. Därtill ska eleverna lära sig att använda digitala verktyg för kommunikativa syften och som stöd för sina arbeten och skapa sig en förståelse för de digitala verktygens roll och betydelse i skola, arbetsliv och samhälle samt känna till de risker som digitala verktyg kan medföra. Genom undervisning i huslig ekonomi ska eleverna lära sig hantera den IKT som finns tillgänglig i hemmet och som spelar en viktig roll i hanteringen av vardagliga situationer. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Sundqvist (2016) tar i sin avhandling fasta på informations- och kommunikationsteknik (IKT) som en viktig del av undervisningen i huslig ekonomi för att främja elevernas utveckling av den mångsidiga kompetensen. Förutom det digitala kompetensområdet förutsätter även vardagskompetens och multilitteracitet tillämpning av IKT. Utvecklingen av den digitala kompetensen, multilitteracitet och vardagskompetens betonas i de mål som ansluts till praktiska färdigheter. Eleverna ska bland annat lära sig att använda digitala verktyg med tanke på välbefinnande och för att främja en hållbar konsumtion. Tillämpningen av IKT lyfts fram med tanke på lärmiljöerna och syftet att skapa mångsidiga undervisningsmiljöer.

Vardagskompetens är ett kompetensområde med syfte att främja elevernas förutsättningar att hantera vardagen på ett hållbart sätt och att tillämpa en hållbar livsstil. Kompetensområdet omfattar hälsa, välmående, motion och mänskliga relationer men också kunskap om vardagens teknologi och användning av teknik på ett säkert sätt. (Utbildningsstyrelsen, 2014) För att främja elevernas möjligheter att utveckla den vardagliga kompetensen borde även tillämpning av IKT i undervisningen spela en viktig roll (Sundqvist, 2016).

Eleverna behöver utveckla kompetens i multilitteracitet för att kunna skapa sig en förståelse för omvärlden och för att kunna tolka, skapa och värdera olika slag av texter i olika medier och miljöer. Här menas allt från verbala, visuella, auditiva, numeriska till kinestetiska texter som kan finnas i till exempel böcker, television, datorer och pekplattor.

(Utbildningsstyrelsen, 2014) För att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kompetens i multilitteracitet krävs enligt Sundqvist (2016) tillämpning av IKT i undervisningen.

Undervisning som syftar till att utveckla elevernas multilitteracitet kan kopplas ihop med mål som berör både praktiska färdigheter och informationshantering. Eleverna ska lära sig söka och tolka olika texter och symboler som anknyter till hushållet, lära sig att bedöma tillgänglig information och att tyda olika anvisningar, förteckningar och rekommendationer. (Utbildningsstyrelsen, 2014) Diaz (2012) synliggör IKT som en naturlig del av undervisningen, som ett verktyg för att skapa, dela, hantera och utvärdera information och för att uppmuntra eleverna till mer samarbete, delaktighet och nätverkande.

Användningen av IKT i huslig ekonomi diskuteras bland annat i en artikel av Hölttä (2014) som anser att det finns förutsättningar att utveckla användningen av IKT i undervisningen. Skolans undervisning bör följa med i samhällsutvecklingen och då är digitala verktyg och sociala medier också ett naturligt inslag i undervisningen. Dessa har stor betydelse i det moderna samhället och det dagliga livet i hemmen. För dagens ungdomar är användningen av digitala verktyg nästan en självklarhet och de lär sig snabbt att använda ny teknik. Liknande tankegångar framförs av Anttalainen och Manninen (2013) som framhåller att utrymmen för undervisning bör vara anpassningsbara och utrustade med den tekniska utrustning som krävs för användning av digitala verktyg.

Även om uppdraget för läroämnet i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper och digitala färdigheter som behövs för att hantera vardagen i en föränderlig värld är inläringen av praktiska färdigheter också, enligt Hölttä (2014), en mycket viktig del av undervisningen i huslig ekonomi. Enligt honom kan en färdighet inte enbart läras ut med hjälp av digitala verktyg eftersom själva processen att lära sig en färdighet kräver tillämpning och praktiskt genomförande av färdigheten som ska läras in. Hölttä poängterar att internet lämpar sig för informationssökning men kan inte utföra de praktiska arbetsuppgifter som finns i ett hushåll. Användningen av IKT bör betraktas som en färdighet som kan användas i undervisningen vid sidan av alla andra färdigheter.

Hölttä (2014) påpekar att användningen av digitala verktyg i sig inte innebär bättre undervisning men att digitala verktyg kan vara användbara hjälpmedel för att underlätta lärarens arbete. Digitala verktyg erbjuder nya och mångsidiga sätt att presentera innehållet i undervisningen som då kan kompletteras och illustreras med till exempel bild och ljud. På det sättet kan IKT spela en viktig roll för att stödja olika elevers lärande. Detta kräver naturligtvis att läraren har den digitala kompetens som krävs för att använda digitala verktyg på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt. För att kunna använda sig av lämpliga undervisningsmetoder

är det viktigt att läraren känner till och kan hantera de ämnesspecifika digitala verktyg som finns att tillgå inom det egna ämnesområdet (Keller & Lindh, 2011).

Med digital teknik i klassrummet förändras förutsättningarna för undervisning, lärande och lärares arbete. Läraren förväntas införa digital teknik i undervisningen och det kräver i sin tur att läraren utvecklar sin digitala kompetens för att kunna stödja såväl lärandet som utvecklandet av elevernas digitala kompetens. Lärares digitala kompetens handlar, i jämförelse med många andra yrken, inte enbart om att lära sig förstå och använda olika tekniker. Den digitala kompetensen omfattar mycket mer än att kunna hantera digitala verktyg och flertalet studier visar att lärare behöver utveckla kunskaper både inom pedagogiska, tekniska och ämnesrelaterade områden för att kunna undervisa med hjälp av digital teknik och för att kunna främja elevernas kunskapsutveckling. (Godhe & Sofkova Hashemi, 2019)

I sin bok om det digitaliserade klassrummet behandlar Palmquist (2019) digitaliseringen i skolvärlden och menar att digitaliseringen inte behöver betyda att lärare är tvungna att lära sig mängder av nya arbetsmetoder. Utbildade lärare har god kompetens inom sina ämnesområden och ämneskompetenser är fortfarande av stor betydelse, men digitaliseringen kan vara ett hjälpmedel och göra undervisningen smidigare att genomföra. Vidare anser Palmquist att lärarens roll inte heller har minskat i och med att klassrummet har digitaliserats. Elevernas engagemang är en del av en helhet. Om lärare ger eleverna möjlighet att ta till vara sin kompetens och utveckla sitt lärande i samband med sociala relationer skapas en god förutsättning för en engagerande lärmiljö. Läraren är lärandets ledare, en handledare som eleverna ska ha möjlighet att vända sig till när de inte kan lösa ett problem själva eller i grupp. Lärares uppgift är också att hjälpa eleverna att se till att deras kompetensnivå överensstämmer med utmaningen.

Sundqvist (2016) har undersökt vilka faktorer som inverkar på ämneslärares användning av IKT i huslig ekonomi och undersökningsresultatet tyder på att lärare i huslig ekonomi inte har tillräckligt goda förutsättningar för att tillämpa IKT på ett pedagogiskt ändamålsenligt, innovativt och kreativt sätt. De ämneslärare som deltog i undersökningen upplevde att de hade svaga kunskaper i hur de olika IKT-verktygen fungerar samtidigt som det rådde brist på digitala verktyg i skolorna. Det framkom också att lärarna upplever att det inte ordnas tillräckligt med fortbildning. För att förbättra lärarnas förutsättningar för att tillämpa IKT i undervisningen i huslig ekonomi krävs det enligt Sundqvist fortbildning, kompetensutveckling och bättre tillgång till digitala verktyg.

3.6. Tidigare forskning

Som tidigare nämnts har undervisning på distans inte förekommit i någon större utsträckning i inom den grundläggande utbildningen, inte heller i läroämnet huslig ekonomi. De exceptionella omständigheter som rådde under våren 2020 ledde till en omfattande distansundervisning inom den grundläggande utbildningen och lyfte fram undervisningsformen även inom huslig ekonomi.

Rantanen (2014) är något av en banbrytare när det gäller forskning kring distansundervisning och läroämnet huslig ekonomi. I ett pilotprojekt undervisade Rantanen, fysiskt åtskild från eleverna, några elever i årskurs 7 i en skola i Koli och hela den obligatoriska läroplanen i huslig ekonomi genomfördes som nätbaserad undervisning och med hjälp av nätbaserade lärmiljöer. Innan dess hade motsvarande distansundervisning i huslig ekonomi inte genomförts.

Syftet med Rantanens studie var att undersöka hur nätbaserade lärmiljöer kan främja lärande i huslig ekonomi och undersökningsmaterialet grundar sig på intervjuer med de berörda eleverna. Enligt Rantanen är det inte helt möjligt att genomföra undervisning i huslig ekonomi enbart som nätbaserad undervisning eftersom alla lärandemål inte kan uppfyllas. Den nätbaserade undervisningen kan däremot medföra vissa positiva saker. Blyga och mer försiktiga elever vågade till exempel oftare delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter när de inte var tvungna att göra det ansikte mot ansikte. Den nätbaserade undervisningen möjliggjorde större variation gällande undervisningsmetoder och material och enligt Rantanen var det lättare att se till att elevernas olika behov blev uppfyllda. Studien indikerar att det är möjligt att göra en nätbaserad lärmiljö pedagogiskt ändamålsenlig. (Rantanen, 2014)

Huslig ekonomi är ett läroämne som kräver praktisk träning vid lärande av olika färdigheter och därför kan det enligt Rantanen vara svårt att lägga upp undervisningen så att alla lärandemål uppnås genom nätbaserad undervisning. Den nätbaserade undervisningen kan främja inläring av en färdighet, men enbart nätbaserad undervisning kan inte uppfylla målen för undervisningen eller ersätta en fysisk lärmiljö och en närvarande lärare. Rantanen ser webben som en möjlig framtida lärmiljö för undervisning i huslig ekonomi. Den bör dock ges stöd av lärmiljöer där både praktiska färdigheter, samarbete och interaktion kan tränas på ett naturligt sätt. Rantanen påpekar dock att det utgående från en studie i en skola inte går att dra några generella slutsatser om hur nätbaserad undervisning lämpar sig för läroämnet huslig ekonomi utan därtill krävs mer forskning. (Rantanen, 2014)

Utgående från Rantanens ovan nämnda studie diskuterar Rantanen och Palojoki (2015) nätbaserad undervisning i en artikel och konstaterar att det är utmanande att bygga nätbaserade lärmiljöer i konst- och färdighetsämnen som huslig ekonomi och dessutom vet man för lite hur nätbaserad undervisning fungerar i praktiken. Enligt Rantanen och Palojoki kan närundervisning ansikte mot ansikte inte helt ersättas av virtuella lärmiljöer även om undervisningen sker i realtid. Nätbaserade lärmiljöer kan föra med sig nya undervisningsmetoder och tillvägagångssätt i undervisningssammanhang. De konstaterar vidare att olika digitala verktyg kan stödja lärandet, men verktygen bör användas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt. Rantanen och Palojoki tror ändå att klassrummet och den fysiska skolmiljön även i framtiden kommer att vara den viktigaste och mest betydelsefulla lärmiljön i huslig ekonomi. (Rantanen & Palojoki, 2015)

Den plötsliga och snabba omställningen till distansundervisning i huslig ekonomi har undersökts av bland annat Niittylä (2020). Niittylä intervjuar i sin avhandling ämneslärare i huslig ekonomi om hur distansundervisningen genomfördes och vilken informations- och kommunikationsteknik de intervjuade lärarna använde för att lära ut olika färdigheter. Därtill undersökte hon hur distansundervisningen påverkade bedömningen av elevernas prestationer.

Undersökningens resultat i Niittyläs avhandling visar att de intervjuade lärarna i stort sett hade likadana erfarenheter och upplevelser av distansundervisningen under våren 2020. Övergången till distansundervisning skapade en känsla av osäkerhet, undran och tvivel angående den egna kompetensen samt en allmän oro över den ovissa framtiden. I den märkliga situationen, som alla befann sig i, var stödet från kollegor av stor betydelse. Enligt Niittylä upplevde de intervjuade lärarna ett varierat stöd från skolledningen och den information och vägledning de fick inför genomförandet av distansundervisningen. Instruktionerna från skolledningen till de berörda lärarna uppfattades klara och tydliga i vissa skolor medan de upplevdes bristfälliga i vissa skolor där ledningen inte verkade reagera i tid på den uppkomna situationen. Bedömningen av elevernas prestationer upplevdes utmanande, speciellt vad gäller samarbete och interaktion. (Niittylä, 2020)

Enligt undersökningens resultat använde lärare i huslig ekonomi olika digitala verktyg i samband med distansundervisningen, till exempel Google Classroom, Microsoft Teams och Wilma. Vissa av de intervjuade lärarna höll också kontakt med eleverna via telefon. Lärarna använde ofta videosamtal i realtid i början av lektionerna för att få kontakt med eleverna, för att gå igenom teoretiska uppgifter och för att lära ut praktiska färdigheter även om det upplevdes utmanande. Förverkligandet av distansundervisningen krävde att både lärare och elever tog till sig och tillämpade de olika digitala verktygen som krävdes för att genomföra undervisningen.

(Niittylä, 2020)

Kontturi (2021) har också undersökt hur ämneslärare i huslig ekonomi upplevde att undervisa på distans under våren 2020 och beskriver i sin avhandling vilka upplevelser den plötsligt uppkomna situationen med distansundervisning förde med sig. Syftet med hennes undersökning är att studera och ta reda på hur och med vilken beredskap distansundervisningen genomfördes och förverkligades i läroämnet huslig ekonomi, hur läroämnet lämpade sig för undervisning på distans och hur distansundervisningen upplevdes ur lärarnas synvinkel. Undersökningen genomfördes med kvalitativ forskningsmetod och grundade sig på tio intervjuer med ämneslärare i huslig ekonomi.

Enligt Kontturi påvisar undersökningresultatet att ämneslärares erfarenheter av distansundervisningen är varierande och att undervisningen genomfördes med ojämn och varierande digital kompetens. Lärarna genomförde både synkron och asynkron distansundervisning med hjälp av olika teknikbaserade plattformar. Olika uppgifter och innehållet i undervisningen anpassades till omständigheterna, både när det gällde nätverk och hemmiljö. När det gäller lärarnas välbefinnande upplevs distansundervisningen på olika sätt. Vissa lyfter fram den ökade arbetsmängden som en utmaning medan andra framhåller hur distansundervisningen märkbart förbättrade de digitala färdigheterna och den digitala kompetensen och ledde till att de såg på sitt arbete och sin undervisning ur en ny synvinkel. (Kontturi, 2021)

Även Rydberg (2021) har undersökt vilka erfarenheter lärare i huslig ekonomi har från distansundervisningen som orsakades av covid-19-pandemin våren 2020 och hur lärarna upplever förändringarna i sitt arbete när skolorna gick över till distansundervisning. Rydberg lyfter fram ämnets aktualitet och tror att den distansundervisning som genomfördes under pandemin eventuellt också kommer att påverka den framtida utformningen av undervisningen i huslig ekonomi eftersom läroämnet är ett ämne som ständigt utvecklas med förändringar i världen.

Rydbergs undersökningsmaterial grundar sig på en del av ett större undersökningsmaterial som samlades in under den pågående covid-19-pandemin i samband med undersökningen "Kohti kestävää kotitalousopetusta 2020". Materialet bygger på en tvådelad öppen fråga som besvarades av 99 lärare i huslig ekonomi. Lärarna ombads att berätta hur deras undervisning förändrades i och med undantagstillståndet orsakat av viruset covid-19 och att beskriva hur samarbetet med eleverna och deras vårdnadshavare förlöpte under pandemin. Därefter analyserades de hållna svaren med hjälp av kodning och tematisering. (Rydberg, 2021)

Enligt de lärare i huslig ekonomi som besvarade de ställda frågorna utgjorde bland annat användningen av digitala verktyg en utmaning, till en början att lära sig använda olika verktyg och därefter övning att använda dem på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Därtill framkom svårigheter att hitta nya och lämpliga uppgifter åt eleverna, att anpassa sig till olika familjesituationer och svårigheter att få kontakt med vissa elever. De tillfrågade lärarna var ändå positivt inställda till användningen av de digitala verktygen och ansåg att deras digitala färdigheter utvecklades och förbättrades under tiden. Bedömningen av elevernas kunskap och färdigheter samt samarbetet med elevernas vårdnadshavare fungerade också bra. Av undersökningsmaterialet framkom därtill att lärarna under de exceptionella omständigheter som rådde hade svårt att få tiden att räcka till för både planering och undervisning. Lärarna i huslig ekonomi upplevde att den ständiga tidsbristen och den ökade arbetsbelastningen hade en negativ inverkan på deras arbetssituation. Enligt Rydberg visar undersökningens resultat att ämneslärare i huslig ekonomi för att orka med sitt arbete borde fått stöd exempelvis med tydliga riktlinjer i kommuner och skolor för genomförandet av undervisningen. (Rydberg, 2021)

En liknande studie har också gjorts i Sverige i läroämnet hem- och konsumentkunskap av Montelius Moussavi (2020) med syftet att få kunskap om lärarnas upplevelser av undervisningen under covid 19-pandemin. Montelius Moussavi studerar i sitt examensarbete hur lärarnas arbetsbelastning påverkats av direktiv från skolledare, hur lärarna utformat undervisningen för att bemöta kunskapskraven i ämnet och vilken betydelse covid-19 haft för lärarnas undervisning i hem- och konsumentkunskap. Studien, som bygger på sex strukturerade intervjuer och tematisk innehållsanalys, visar att lärarnas arbetsbelastning ökat, att det behövs mer utbildning i användningen av digitala verktyg och att det är viktigt att utveckla arbetssätt som gör det möjligt att ta hänsyn till elevers olika förutsättningar att studera i hemmet. Enligt undersökningens resultat är det också viktigt att skapa tydliga uppgifter som är enkla att bedöma och därmed kan bidra till en mer likvärdig undervisningssituation och till att förenkla och underlätta arbetet till exempel för vikarierande kollegor. För att avlasta lärarna och säkerställa likvärdig utbildning skulle det, enligt Montelius Moussavi, vara viktigt att regeringen tar ställning till utbildningsfrågor och skapar nationella riktlinjer.

Finlands svenska lärarförbund (FSL) har gjort en enkätundersökning för att få en bild av hur finlandssvenska lärare, som jobbade i grundskolan eller gymnasiet, upplevde undantagsarrangemangen när skolorna var nedstängda på grund av covid-19-pandemin. Trots den plötsliga och snabba omställningen till distansundervisning visar undersökningens resultat att de tillfrågade lärarna överlag hade en mycket positiv inställning till arrangemangen. En stor del av lärarna uppgav att de fått nya erfarenheter som de kan ha nytta och glädje av i framtiden

och såg distansundervisningen som en möjlighet till nytänkande och utveckling. Lärarna uppgav också att distansundervisningen medförde ökad arbetsmängd och att det ibland var svårt att sätta gränser för det egna arbetet. Lärarna saknade också traditionell undervisning i klassrummen och lyfte fram skolans viktiga betydelse för de mänskliga kontakterna, gemenskapen och tryggheten och betonade närundervisningens betydelse för de ungas lärande, utveckling och välmående. (Karlsson, 2021)

Porko-Hudd och Hartvik (2021) genomförde en studie för att utreda vad den ofrivilliga omställningen till distansundervisning medförde inom den grundläggande utbildningen för lärare och läroämnet slöjd våren 2020. Studien bygger på videomaterial från två tankesmedjor via Zoom som ordnades vid Åbo Akademi med målsättningen att stödja lärarna att bemästra den uppkomna situationen och samtidigt erbjuda ett kollegialt stöd. Undersökningsresultatet presenteras i en tidskriftsartikel och slöjdlärares uttalanden och reflektioner i studien visar tydligt att den snabba omställningen till distansundervisningen var en utmanande situation för alla, utbildningsanordnare, lärare, elever och hemmen. Förutom att med kort varsel förändra undervisningen och försöka anpassa den till den rådande situationen fanns det en oro inför framtiden och covid-19-virusets spridning och konsekvenser. För lärarna medförde distansundervisningen, enligt studien, ett ökat behov av kollegialt stöd och samarbete med andra slöjdlärare. Det fanns stora skillnader mellan skolornas, lärarnas och elevernas digitala beredskap och tillgången på digitala verktyg varierade från skola till skola. Kontakten mellan lärarna och eleverna försämrades då eleverna inte hade möjlighet att vara i skolans specialutrustade lärmiljö och lärarnas möjligheter att gynna hela slöjdprocessen och arbeta enligt läroplanens förväntningar minskade betydligt. (Porko-Hudd & Hartvik, 2021)

Karlais (2021) har i sin tur undersökt och beskrivit finlandssvenska biologi- och geografilärares erfarenheter av distansundervisning på grund av den rådande pandemin 2020. I sin avhandling undersöker han lärarnas erfarenheter och vilka eventuella för- och nackdelar distansundervisningen förde med sig. Undersökningen genomfördes med en elektronisk enkät och besvarades av 42 finlandssvenska ämneslärare i biologi och geografi. Enligt Karlais har stor del av lärarna haft liknande erfarenheter av distansundervisningen. De har till stora delar fått strukturera sin undervisning själva. men har ibland tagit hjälp av kollegor och ämneslärargrupper. Av undersökningsresultatet framkommer också att de ofta använde liknande undervisningsmetoder och att de hade varit tvungna att anpassa sin undervisning till den rådande situationen. Lärarna upplevde att arbetsmängden ökade betydligt i och med distansundervisningen.

4. Metod

I detta kapitel beskrivs undersökningens metod och genomförande. Inledningsvis preciseras avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Därefter beskrivs fenomenologi som forskningsansats, intervju som datainsamlingsmetod, val av informanter och genomförandet av undersökningen. Sedan beskrivs bearbetning och analys av data. Slutligen redogörs för undersökningens tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter.

4.1. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med undersökningen är att undersöka och ge en bild av ämneslärares upplevelser av distansundervisning under våren 2020 då skolorna var nedstängda med anledning av virussjukdomen covid-19. Som grund för studien har följande forskningsfrågor utarbetats:

1. Hurdana upplevelser har ämneslärare i huslig ekonomi av distansundervisning under pandemitiden?
2. Vilka utmaningar upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning?
3. Vilka möjligheter upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning?

I den första forskningsfrågan vill vi ta reda på vilka upplevelser ämneslärare fick av att undervisa huslig ekonomi på distans. Vi vill även ta reda på vilka upplevelser de fick av undervisningen med tanke på genomförande, arbetssätt, arbetsmängd och kommunikation med eleverna. I den andra och tredje forskningsfrågan tar vi reda på vilka upplevda utmaningar och möjligheter ämneslärare i huslig ekonomi ser med distansundervisning.

4.2. Fenomenologi som forskningsansats

Den här studien undersöker människors upplevelser i form av ord. Därför är undersökningen av kvalitativ karaktär. Vid planeringen av en undersökning bör forskaren utgående från undersökningens syfte och frågeställningar i första hand avgöra om det är fråga om kvantitativ eller kvalitativ forskning. (Denscombe, 2019) En kvalitativ studie är lämplig om forskaren är

intresserad av att försöka förstå och beskriva människors sätt att resonera, reagera eller att särskilja och uppmärksamma varierande handlingsmönster (Trost, 2010). Kvantitativa metoder används i storskaliga studier för statistiskt tillförlitliga resultat. Insamling av kvantitativ data är strukturerad. Insamlingen kan ske genom exempelvis webbenkäter och kännetecknas av fasta frågor och förkodade svarsalternativ. Resultaten ges oftast i siffror. Data som samlas in från ett stort urval av informanter kan därför anses ha stark generaliserbarhet, vilket är nödvändigt för att dra allmänna slutsatser om fenomenet som undersöks. (Bowling, 2014) Den kvalitativa forskningen grundar sig däremot ofta i småskaliga studier med ord och bilder som analysenhet. Kvalitativ forskning tenderar att inbegripa relativt få människor eller händelser (Denscombe, 2019).

Vår studie syftar till att undersöka ämneslärares upplevelser. Därför har vi valt att utgå från en fenomenologisk forskningsansats. En fenomenologisk forskningsansats syftar till att beskriva människors personliga erfarenheter, uppfattningar, åsikter, attityder och känslor och inriktar sig på att få en bild av företeelser och fenomen som de upplevs direkt av människor. Inom fenomenologi är forskaren inte i första hand intresserad av orsaksförklaringar utan försöker istället koncentrera sig på att beskriva människors egna upplevelser av olika fenomen. (Denscombe, 2018)

Den fenomenologiska infallsvinkeln grundar sig på subjektivitet, beskrivning, samt tolkning och medverkan. Den kännetecknas bland annat av förståelseinriktning och ett induktivt förhållningssätt. Därtill är fenomenologi lämplig för småskaliga forskningsprojekt. (Denscombe, 2018; Fejes & Thornberg, 2019) Fenomenologi är därför lämplig som forskningsansats då den här studien vill lyfta fram informanternas personliga upplevelser av en företeelse eller ett fenomen. Alla informanter är delaktiga i det fenomen som undersöks med syftet att försöka förstå och beskriva upplevelserna såsom informanterna upplever dem.

Vår studie fokuserar på ämneslärares upplevelser av distansundervisning i huslig ekonomi samt eventuella upplevda utmaningar och möjligheter i samband med undervisningen. Fenomenologi existerar i många olika varianter men kan i stora drag delas in i två kategorier, fenomenologi som har sitt ursprung i den europeiska tanketraditionen och ”den nya fenomenologin” som har ett nordamerikanskt ursprung. Vår studie grundar sig på den europeiska traditionen eftersom syftet är att beskriva individuella upplevelser och samtidigt skapa en förståelse för hur något upplevts. Den europeiska varianten grundades av den tyske filosofen Edmund Husserl (f. 1859) och anses vara den ursprungliga varianten av fenomenologi även om det kan vara svårt att skilja mellan de två fenomenologiska traditionerna. Enligt den europeiska traditionen kan de personliga upplevelserna av speciella fenomen och företeelser

fungera som utgångspunkt för en undersökning. Det stämmer överens med den här studien vars syfte är att beskriva olika personers upplevelser och samtidigt skapa en förståelse för hur de har upplevt något. Som forskare är det viktigt att kunna koppla bort egna tankesätt och enbart fokusera på hur andra upplever ett fenomen. (Denscombe, 2018; Fejes & Thornberg, 2020)

Syftet med den här studien är att skapa en fördjupad förståelse av ämneslärares distansundervisning i huslig ekonomi och därför har intervjuer valts som datainsamlingsmetod. I en kvalitativ studie med en fenomenologisk forskningsansats är intervjuer lämpliga och används ofta som datainsamlingsmetod. Intervjun kan användas för att forskaren ska kunna skapa förståelse för hur informanterna upplevt ett fenomen eller en företeelse. (Denscombe, 2018; Fejes & Thornberg, 2020)

4.3. Intervju som datainsamlingsmetod

I vår undersökning har intervjuer använts som datainsamlingsmetod. Datainsamling i studier med kvalitativ metod görs ofta genom individuella intervjuer för att få en bild av hur människor uppfattar olika saker, tycker och känner (Wide & Hakeberg, 2021). Den kvalitativa intervjun är speciellt lämpad för att ge insikt om och förståelse för informantens egna upplevelser, tankar och känslor (Dalen, 2015).

Eftersom den här studien har för avsikt att undersöka hur ämneslärare i huslig ekonomi upplevde distansundervisning och vilka erfarenheter de har av denna form av undervisning är intervjuer en lämplig och användbar datainsamlingsmetod. Informanterna får med ord beskriva sina upplevelser. Hallin och Helin (2018) lyfter fram intervjun som en utmärkt metod inom kvalitativ forskning. De framhåller att man behöver prata med människor för att förstå hur människor uppfattar något och hur de tänker och resonerar kring ett visst fenomen. I sådana forskningssammanhang anser de att intervjuer är mycket användbara och har en unik möjlighet jämfört med andra forskningsmetoder. Intervjuer är lämpliga när avsikten är att utforska komplexa och subtila fenomen och där forskningens syfte är att förstå åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter mer på djupet (Denscombe, 2019). Forskningsintervju som metod för datainsamling innebär att forskaren använder människors svar på frågor som datakälla. När någon väljer att delta i en intervju är det viktigt att de samtidigt är medvetna om att de samtycker till att delta i forskning och att deras intervjusvar kan användas som forskningsdata. (Denscombe, 2019) Intervjun skiljer sig från ett samtal genom att intervjuaren har en avsikt och

ett syfte med utfrågningen. I en intervjusituation styr den som intervjuar samtalets utveckling i en på förhand bestämd riktning. (Lantz, 2013)

Grundläggande för en intervju är att den som intervjuar och informanterna har olika roller. Intervjuaren har ett syfte med intervjun, inleder, ställer frågor och håller i samtalet. Den som utför intervjun kan vara uppmuntrande, visa intresse och engagemang i en intervjusituation för att den intervjuade ska dela med sig av åsikter och erfarenheter men bör alltid bibehålla struktur och fokus i samtalet. (Wide & Hakeberg, 2021) Med tanke på forskningsetiken är det viktigt att forskaren är medveten om skillnaden mellan ett samtal och en intervju (Denscombe, 2019).

Intervjuer kan utformas på olika sätt utgående från skillnader i intervjuens struktureringsgrad. En intervju kan vara strukturerad, ostrukturerad eller semistrukturerad och handlar i praktiken om hur stor flexibilitet en forskare ger intervjupersonerna. En strukturerad intervju liknar ett frågeformulär. Forskaren har då stark kontroll och bestämmer i förväg hur frågorna och svarsalternativen utformas. En ostrukturerad intervju påminner däremot om ett öppet samtal. Forskaren inleder intervjun genom att presentera ett ämne eller ett tema och låter de intervjuade fritt utveckla sina tankar och idéer utan att ingripa. (Bell, 2010; Lantz, 2013; Denscombe, 2019) Eftersom undersökningens syfte är att ge en bild av lärares upplevelser är intervju en relevant och användbar forskningsmetod och denna studie grundar sig på semistrukturerade intervjuer.

I en semistrukturerad intervju har forskaren ett antal teman eller ämnen hen vill behandla men inget detaljerat frågeformulär som ska besvaras i en viss ordning. Forskaren är flexibel när frågorna ska besvaras och tillåter den intervjuade fritt formulera sina svar, utveckla sina idéer och sina tankegångar. Den semistrukturerade intervjun kan påminna om ett samtal. Frågorna behöver inte nödvändigtvis ställas i exakt samma ordning och den som utför intervjun har vid behov möjlighet att ställa initierade följdfrågor. Samtidigt styrs ändå samtalet till de ämnen och teman som intervjuaren är intresserad av i sin forskning. (Bell, 2010; Denscombe, 2019; Danielsson, 2021)

4.4. Uppgörande av intervjuguide

I undersökningar som använder intervjuer som forskningsmetod är det viktigt att utarbeta en intervjuguide. Intervjuguiden ska innehålla centrala teman och frågor som har relevans för de frågeställningar forskaren vill belysa. Att utarbeta en intervjuguide innebär att omvandla

undersökningens problemformuleringar till konkreta teman med lämpliga och relevanta frågor. Informanternas svar kommer att utgöra stommen för undersökningsmaterialet och därför är det viktigt att utforma frågorna så att informanterna känner sig bekväma och avslappnade för att spontant och öppet vilja berätta om och beskriva sina upplevelser. (Dalen, 2015)

Inför intervjuerna i denna studie formulerades relevanta frågor kring det aktuella ämnet, nämligen distansundervisning i huslig ekonomi. De utarbetade frågorna presenterades och diskuterades under ett seminarium tillsammans med handledare och andra ämnesstuderande vid Åbo Akademi. Intervjufrågorna, som användes som grund för intervjuerna, bifogas som bilaga (Bilaga 1). Vi valde också att genomföra en pilotintervju när intervjuguiden var utformad för att testa hur våra formulerade frågor skulle fungera i praktiken och för att uppskatta en tidsram för intervjun. Den intervjuade var en lärare i huslig ekonomi som hade undervisat under pandemitiden. Det kan vara bra att genomföra en pilotintervju för att pröva intervjufrågorna innan de egentliga intervjuerna äger rum (Trost, 2010). Pilotintervjun, som utfördes via Zoom fungerade bra, inga förändringar gjordes och intervjun inkluderades också i det material som senare analyserades.

4.5. Urval och avgränsningar

Eftersom syftet med studien är att undersöka hur lärare i huslig ekonomi upplevde distansundervisning under skolornas nedstängning våren 2020, fungerar den målgruppen som informanter i studien. Valet av informanter bestäms utifrån studiens syfte och forskningsfrågor. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är det viktigt att intervjua tillräckligt många personer för att kunna utforska studiens syfte. Eftersom detta är ett mindre forskningsprojekt är vi medvetna om att resultatet inte kommer att kunna generaliseras.

Tillvägagångssätt och principer för att välja ut informanter ska vara tydligt relaterade till studiens syfte och forskningsfrågor. I studier med kvalitativ metod görs ofta ett strategiskt urval av informanter för att erhålla ett material som kan tillföra kunskap om forskningsämnet och inblick i de uppfattningar och upplevelser som finns. (Wide & Hakeberg, 2021) Trost (2018) diskuterar antalet intervjuer i kvalitativa intervjustudier och betonar kvaliteten i de utförda intervjuerna i stället för många dåligt genomförda intervjuer. Inkludering av ett stort antal intervjuer kan medföra ett oöverskådligt undersökningsmaterial som i ett senare skede blir komplicerat att överblicka och analysera.

Inledningsvis utformades kriterier för urvalet i studien och valet av informanter begränsades till ämneslärare i läroämnet huslig ekonomi i svenskspråkiga högstadieskolor i

Österbotten. Alla berörda skolor i Österbotten var samtidigt nedstängda och övergick samtidigt till distansundervisning den 16 mars 2020. Kriterierna för deltagarna i studien var att informanterna skulle jobba som lärare i huslig ekonomi i årskurs 7–9 då skolorna var nedstängda och övergick till distansundervisning.

Urvalet i en studie bör grunda sig på de utformade kriterierna (Denscombe, 2018). Informanterna i vår studie utgörs inte av ett slumpmässigt val eftersom informanterna är valda med direkt koppling till forskningsfrågorna. Vi hade vissa förutbestämda krav på informanterna, nämligen att de bör vara ämneslärare i huslig ekonomi som jobbade under skolornas nedstängning våren 2020 och delar av läsåret 2020–2021.

4.6. Undersökningens genomförande

Alla ämneslärare som undervisar i huslig ekonomi i årskurs 7–9 i Österbotten samt rektoreorna vid respektive skolor kontaktades genom e-post. I mejlet informerades om studien med ett bifogat informationsbrev (Bilaga 2). Sju av aderton tillfrågade ämneslärare i huslig ekonomi svarade på vår förfrågan och gav sitt medgivande att delta i en intervju, men enbart fyra rektorer besvarade förfrågan och beviljade forskningstillstånd. Efter flertalet påminnelser till både ämneslärare och rektorer fick vi inga flera medgivanden om deltagande i en intervju. Slutligen deltog fem ämneslärare från fyra olika grundskolor i intervjun, varav en av de inkluderade intervjuerna är den tidigare nämnda pilotintervjun. Alla som var villiga att medverka i vår intervju ombads underteckna sitt samtycke (Bilaga 3). De fick också på förhand ta del av och bekanta sig med intervjufrågorna.

Innan ett intervjuarbete påbörjas är det viktigt att ha informanternas medgivande och godkännande. Dalen (2015) poängterar de etiska problem som forskare ställs inför i samband med en kvalitativ intervju. Forskaren har ansvar för att skydda informanten genom hela forskningsprocessen, vid val av informanter, under intervjusituationen och hur undersökningsresultatet därefter förmedlas och redovisas.

Informanterna som deltog i denna studie blev i ett tidigt skede tydligt informerade om studiens syfte och genomförande. De fick viktig information innan intervjuerna genomfördes och det berättades öppet om hur intervjuvaren kommer att användas. För att minska möjligheten att identifiera informanterna är deras namn fingerade. Informanterna bör klart och tydligt informeras om vad undersökningen handlar om, varför intervjun görs, vilken typ av frågor som kommer att ställas och att deras svar kommer att användas som data för forskning. (Bell, 2010) Hallin och Helin (2018) sammanfattar de etiska riktlinjerna i fyra krav:

informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Inför en intervjusituation bör de som intervjuas informeras om undersökningens syfte och godkänna sitt deltagande. Det material som samlas in får inte heller delas fritt och intervjupersonerna bör garanteras anonymitet, exempelvis genom fiktiva namn. Materialet får inte heller användas till andra studier.

Den första kontakten med informanterna är viktig för att intervjun ska kunna genomföras och kan även påverka hur intervjun kommer att bli (Trost, 2010). Vi tackade inledningsvis informanterna för att de ville ställa upp i vår intervju och berättade än en gång om studiens syfte för att utreda eventuella oklarheter. Vi gav tydlig information om allt rörande intervjun samt deltagandet i den. Alla informanter påmindes om att intervjuerna kommer att spelas in och hur resultaten i studien kommer att presenteras. Informanterna garanterades anonymitet och vi berättade att allt material som samlas in behandlas konfidentiellt och enbart i forskningssyfte.

4.7. Bearbetning och analys av data

Alla intervjuer genomfördes via Zoom under april och maj 2022 enligt en på förhand uppgjord tidtabell. Informanterna fick själva välja tidpunkt för intervjun. Vi var också båda närvarande när intervjuerna genomfördes. Intervjuerna grundar sig på de utarbetade intervjufrågorna som informanterna på förhand fått bekanta sig med. Alla informanter gav också sitt samtycke till att intervjuerna fick spelas in. Därefter avlyssnades intervjuerna flera gånger och materialet transkriberades. Materialet analyserades därefter utifrån teman som informanterna tog upp i intervjuerna. Se ett utdrag från transkriberingen i bifogad bilaga (Bilaga 4). Informanterna använder i viss mån dialektala uttryck. Texten i analyserna har vid behov kompletterats och redigerats till korrekt svenska för att undvika att dialektala uttryck och uttal skulle kunna avslöja vem informanterna är eller från vilken kommun de kommer.

4.8. Interpretativ fenomenologisk analys

Analysen i denna studie har gjorts enligt en interpretativ fenomenologisk analysmodell. Bearbetningen består i sin helhet av fyra delar: *det första mötet med texten, identifikation av teman, kluster av överordnade teman samt genomförande av en översiktstabell.* Interpretativ fenomenologisk analys, härefter IPA, används vid kvalitativ forskning där forskaren genom tolkningsarbete kartlägger och analyserar uttryck i sitt sammanhang. Metoden har sitt ursprung

i hälsopsykologi, och har utvecklats vidare från bland annat hermeneutiken och fenomenologin. IPA är en metod som tillåter individuella eller delade erfarenheter, perspektiv och förklaringar och som ger en forskare möjlighet att få insikter om vilka upplevelser enskilda personer har i givna sammanhang inom ett visst fenomen. Vi valde denna analysmetod eftersom den passar bra in i det vi vill undersöka, nämligen ämneslärares upplevelser av att undervisa på distans under pandemitiden. Pandemin är händelsen och distansundervisningen i huslig ekonomi är fenomenet. (Ahrne & Svensson, 2011)

Bearbetningen består av fyra delar. I den första delen, det första mötet med texten, transkriberade och analyserade vi varje intervju noggrant. Alla frågor, tankar och reflektioner som kommer upp hos forskaren bör antecknas i detta skede. Forskaren får anteckna relativt fritt och behöver inte vara så väldigt fokuserad. Forskaren noterar även teman, beskrivningar, kommentarer och begreppsliga uttryck. (Smith, Flowers & Larkin, 2009)

I den andra delen, identifikation av teman, läste vi på nytt igenom texten och började dela in styckena i väsentliga teman. Alla teman namnges enligt textens innehåll och sammanhang. Vi kunde exempelvis i detta skede av bearbetningen upptäcka teman som berörde informanternas upplevelser som till exempel “en känsla av oro och otillräcklighet”, “okunskap” och “kaos”. Forskaren kan komma att identifiera ett tiotal olika teman som i början kan förefalla osammanhängande men i den följande delen av bearbetningen kan forskaren kanske se att vissa teman hör ihop och därigenom bilda ett större tema. (Smith, Flowers & Larkin, 2009)

I den tredje delen av bearbetningen, kluster av överordnade teman, listas beskrivande teman upp och blir till mera sammanhängande helheter, det vill säga kategorier (Smith, Flowers & Larkin, 2009). Som stöd i fördelningen av kategorier använde vi huvudrubrikerna i våra intervjufrågor och kunde således urskilja totalt sju olika kategorier. De kategorier som vi tog fasta på var informanternas svar kring *skolornas övergång till distansundervisning, genomförande av distansundervisning, upplevelser ur lärarperspektiv, upplevelser ur elevperspektiv, kommunikation, digitala verktyg samt erfarenheter*.

När kategorierna är fördelade skapar forskaren överordnade teman för varje kategori. Med tanke på forskningens syfte, att undersöka och ge en bild av ämneslärares upplevelser av distansundervisning under våren 2020, skapade vi således tre överordnade teman som berörde ämneslärares *upplevelser, utmaningar och möjligheter* kring de tidigare nämnda sju kategorierna som vi tagit fasta på. De identifierade känslorna av “oro”, “otillräcklighet” och “kaos” kunde vi exempelvis placera i det överordnade temat *upplevelser* i den första kategorin som berörde *övergången till distansundervisning*. (Smith, Flowers & Larkin, 2009)

Den fjärde och sista delen av IPA innebär utformning av en översiktstabell. En

översiktstabell innehåller nyckelord som illustrerar informantens svar till varje kategori och tabellen bör enbart innehålla sådant som fångar kvaliteten av fenomenet som undersökts, i detta fall distansundervisning i huslig ekonomi. Det innebär att en del nyckelord och överordnade teman kan falla bort från tabellen. Vad som slutligen ska inkluderas i tabellen är beroende av forskningsfrågorna och forskarens tolkning och bedömning av vad som är relevant i en studie. Det är däremot viktigt att en översiktstabell återspeglar innebörden av texten snarare än forskarens förväntningar och tolkningar av teman. Varje kategori bör innehålla nyckelord eller korta citat från de medverkande informanterna. Se översiktstabellerna för alla sju kategorier i kapitel 5. (Smith, Flowers & Larkin, 2009)

Tolkning ingår alltid i en bearbetning med analysmodellen IPA. Med utgångspunkt i sin förståelse och erfarenhet närmar sig forskaren den transkriberade texten. Olika händelser och uttryck dyker upp och sänder budskap till forskaren, som sedan tolkar dessa. Förståelsen och upptäckterna underlättar för forskaren att generera nya tankar och ny förståelse i den fortsatta läsningen. (Smith, Flowers & Larkin, 2009)

IPA undersöker hur människor tolkar och förstår väsentliga sammanhang och betydelser. Nya erfarenheter i människans liv kan vara önskade eller icke önskade. När en speciell situation eller händelse som avviker från det vardagliga berör människor medför det ofta ett naturligt reflektionsarbete kring betydelsen av det som händer. IPA-forskningen engagerar sig i just dessa reflektioner. Denna metodansats är lämplig att använda när en forskare vill nå fördjupad kunskap om hur människor upplever vardagliga tillika speciella situationer i livet. (Ahrne & Svensson, 2011)

Inom IPA-forskning finns det vissa kriterier för kvalitetsbedömning. När en studie inom ramarna för IPA har utförts bör den bedömas utifrån kriterier avsedda för kvalitativa studier. Detta innebär för det första att en forskare bör visa känslighet för den sociokulturella miljö informanterna befinner sig i. Forskaren har ett ansvar gentemot informanterna som bör kunna känna sig bekväma att delta i studien. Genom att på ett respektfullt sätt använda de citat och den information som levereras under intervjun visar en forskare sin känslighet inför informanternas engagemang i studien. För det andra bör studien genomföras grundligt och noggrant. Det krävs god kvalitet på intervjun både gällande innehåll och genomförande. God kvalitet innebär att urvalet består av en homogen grupp, att analysen är fullständigt och tillräckligt tolkad och att viktig information från specifika informanter lyfts fram. För det tredje bör forskaren vara öppen och kunna redogöra för alla steg som ingått i hela forskningsprocessen. Slutligen bör forskaren fråga sig om studien kan ge ett värdefullt och användbart innehåll. (Smith, Flowers & Larkin, 2009)

4.9. Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter

I forskningssammanhang och i studier av olika slag brukar man ställa krav på undersökningens tillförlitlighet (reliabilitet) och trovärdighet (validitet) och granska studien för att bedöma hur korrekt den information som man kommit fram till är. I forskningssammanhang är det viktigt att studier uppnår största möjliga tillförlitlighet, trovärdighet och att de etiska aspekterna beaktas i hela forskningsprocessen. (Denscombe, (2018) Begreppen reliabilitet och validitet används ofta i forskningssammanhang inom kvantitativ forskning men enligt Fejes och Thornberg (2020) bör begreppen tillförlitlighet och trovärdighet användas när kvalitativ forskning ska bedömas. För ett godtagbart resultat i en undersökning behövs förutom hög tillförlitlighet också hög trovärdighet. En beskrivning av undersökningsmetod och en diskussion kring undersökningens tillförlitlighet och trovärdighet ger samtidigt en bild av hur forskningsprocessen gått till och ger läsaren möjlighet att bedöma hur tillförlitligt studiens resultat är.

Fenomenologisk forskning beskriver människors upplevelser och intervjuer baserar sig alltid på personliga erfarenheter, upplevelser och åsikter (Denscombe, 2018). Enligt Denscombe är det viktigt att den som intervjuar förhåller sig objektivt och neutralt till de uttalanden som den intervjuade gör för att inte påverka undersökningens resultat. En annan faktor som kan påverka resultatet är något som Denscombe benämner intervjuareffekten. Informanten kan påverkas av den som intervjuar och därför inte vara riktigt ärlig i sina svar utan svara som hen tror att den som intervjuar vill att hen ska svara. Under intervjutillfällena undvek vi båda att berätta om egna upplevelser och åsikter och förhöll oss neutrala till de som intervjuades.

Trovärdigheten inom kvalitativ forskning är överlag svårare att säkerställa och bedöma än forskning inom kvantitativ forskning. Begreppet trovärdighet hänvisar till studiens giltighet och korrekthet och anknyter till studiens framgång i att undersöka det som ska undersökas, men eftersom kvalitativ forskning ofta omfattar informanternas personliga erfarenheter och upplevelser under en viss tid och kan vara svårt att genomföra samma undersökning vid ett senare tillfälle. (Bell, 2010; Trost, 2010; Fejes & Thornberg, 2020) Dessutom kan flera olika yttre omständigheter påverka informanternas svar. Till exempel kan forskarens eget intresse och engagemang inverka på forskningsresultatet då hen fungerar som intervjuare. Det kan medföra att samma resultat inte skulle nås om studien genomfördes av en annan forskare. (Denscombe, 2018)

Forskaren måste kunna visa att hela forskningsprocessen är trovärdig och genomförd på ett seriöst sätt. Det gäller bland annat att påvisa att datamaterialet är relevant och insamlat på ett korrekt sätt med tanke på studiens frågeställningar. Intervjufrågorna och transkriberingen kan exempelvis bifogas i avhandlingen för att öka trovärdigheten och visa hur undersökningen genomförts. (Trost, 2010; Fejes & Thornberg, 2020) För att förbättra och öka trovärdigheten har vår ambition varit att beskriva hela undersökningsprocessen tydligt och utförligt. En tydlig beskrivning av tillvägagångssättet ger också läsaren möjlighet att bilda sig en tydlig uppfattning om och bild av hela undersökningen.

Även de etiska aspekterna bör beaktas i all forskning. Det är viktigt att informanterna i ett tidigt skede tydligt informeras om studiens syfte och genomförande. Därtill är det viktigt att poängtera att deltagandet i en undersökning alltid är frivillig och att informanterna ges möjlighet att avbryta sitt deltagande. I forskning poängteras ofta också anonymitet och konfidentialitet. Att behandla svar i en undersökning konfidentiellt innebär att forskaren förbinder sig att inte förmedla namn och svar vidare även om hen känner till det. (Denscombe, 2018)

Hallin och Helin (2018) sammanfattar de etiska aspekterna i forskning i fyra krav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Inför en intervjusituation bör de som intervjuas informeras om undersökningens syfte och godkänna sitt deltagande. Genom att låta sig intervjuas bekräftar informanterna underförstått att de samtycker att delta i forskningen. (Trost, 2010; Denscombe, 2018) Det material som samlas in får inte heller delas fritt och intervjupersonerna bör garanteras anonymitet, exempelvis genom fiktiva namn. Materialet får inte heller användas till andra studier. (Hallin & Helin, 2018)

I denna studie behandlas lärarna och de skolor de jobbar på konfidentiellt. Datamaterialet har bearbetats och analyserats enbart av oss och informanternas namn är fiktiva. Alla informanter som deltog i undersökningen gav sitt samtycke till deltagande i intervjun. Informanterna informerades klart och tydligt om vad undersökningen handlar om, varför intervjun görs, vilken typ av frågor som ställs och hur det insamlade materialet kommer att användas för forskning. Materialet som samlats in under forskningsprocessen förstörs när studien är avslutad.

5. Resultat

I detta kapitel redovisas informanternas svar på avhandlingens forskningsfrågor och det resultat som framkommer av undersökningen. Avhandlingens syfte är att undersöka och ge en bild av ämneslärares upplevelser av distansundervisningen under våren 2020. Inledningsvis beskrivs informanternas upplevelser av skolornas övergång till distansundervisning våren 2020 och efteråt behandlas och beskrivs genomförandet av distansundervisningen. Därefter redovisas upplevelserna av distansundervisningen ur både lärar- och elevperspektiv. Efter detta beskrivs hur kommunikationen mellan lärare och elev fungerade i samband med distansundervisningen. I därpå följande kategori behandlas användningen av digitala verktyg och slutligen presenteras vilka erfarenheter informanterna tar med sig från distansundervisningen. I resultatredovisningen används citat från intervjuerna för att tydliggöra tillförlitligheten i studien. I slutet av kapitlet görs en kort sammanfattning av resultatredovisningen. Resultatet presenteras utgående från studiens forskningsfrågor:

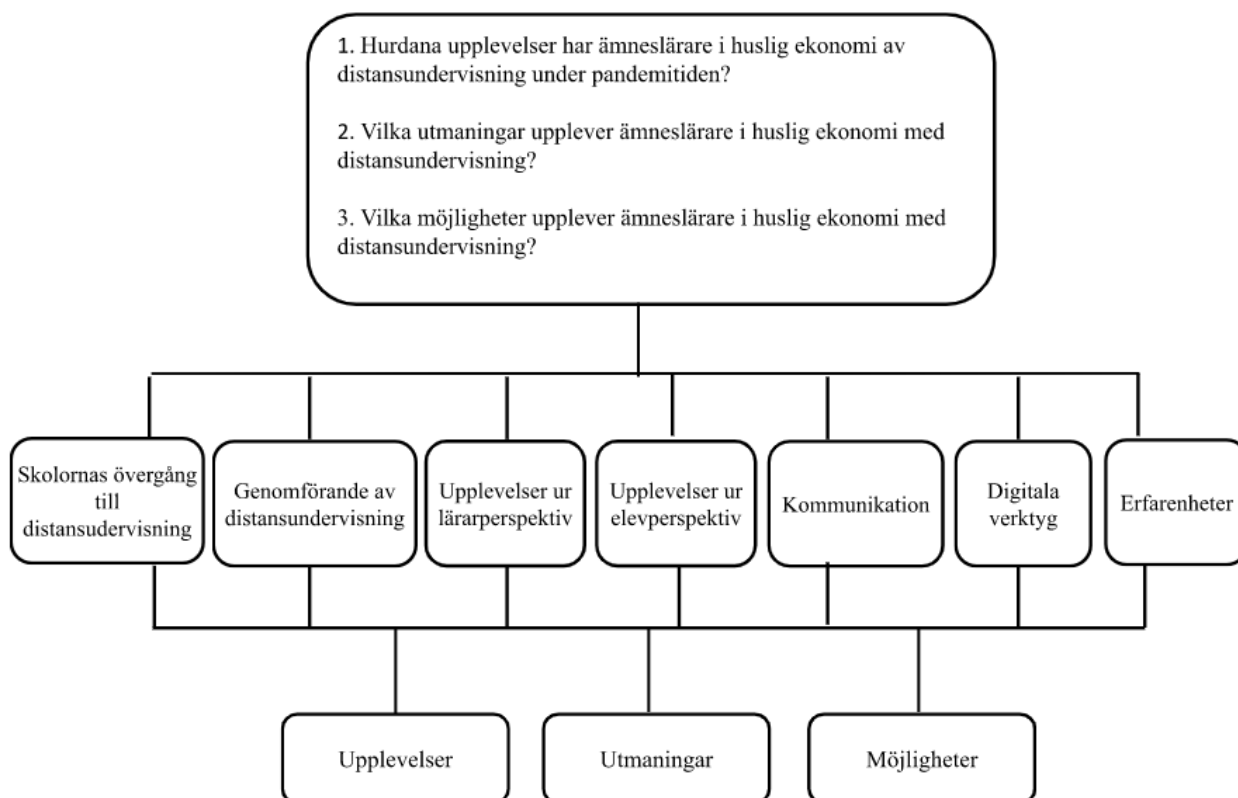
1. Hurdana upplevelser har ämneslärare i huslig ekonomi av distansundervisning under pandemitiden?
2. Vilka utmaningar upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning?
3. Vilka möjligheter upplever ämneslärare i huslig ekonomi med distansundervisning?

Utgående från avhandlingens syfte, forskningsfrågor och intervjuguide har sju kategorier utformats: *skolornas övergång till distansundervisning, genomförande av distansundervisning, upplevelser ur lärarperspektiv, upplevelser ur elevperspektiv, kommunikation, digitala verktyg* samt *erfarenheter*. Dessa sju kategorier konstruerades i samband med analysen av materialet som gjordes med hjälp av en interpretativ fenomenologisk analysmodell.

Med tanke på forskningens syfte, att undersöka ämneslärares upplevelser av distansundervisning under våren 2020, skapade vi dessutom tre överordnade teman för varje kategori i enlighet med IPA-modellen. I de tre överordnade teman vi tar fasta på: *upplevelser, utmaningar* och *möjligheter*. I varje kapitel ingår en översiktstabell över informanternas upplevelser, utmaningar och möjligheter kopplat till ifrågavarande kategorier. Detta åskådliggörs i nedanstående figur. (Figur 1).

Figur 1

Utvecklingen av kategorier och överordnade teman.

5.1. Skolornas övergång till distansundervisning våren 2020

I intervjuundersökningens första kategori presenteras informanternas upplevelser av övergången till distansundervisning våren 2020. Övergången från närundervisning till distansundervisning skedde under en veckas tid. I övergången ingick planering av distansundervisningens genomförande samt inskolning inom olika dataprogram för lärarna. I nedanstående tabell ges en överblick av informanternas svar.

Tabell 1

Skolorna övergår till distansundervisning våren 2020

Informant	Upplevelse, nyckelord	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Relativt tryggt och bra.	-	Tydliga riktlinjer från ledningen.
Maria	Blandade känslor.	-	Bra stöd från skolledningen. Vi fick låna datorer från skolan.
Karin	Overkligt, ovisshet.	Mycket jobb och omplanering.	Vi hade en IT person att vända oss till.
Lena	Overkligt, obekvämt.	Tekniken.	Stöd från ledningen.
Anna	Kaotiskt, chockartat.	Tekniken.	IKT-stöd samt stöd från kollegor.

Kommentar. Ifall informanten i intervjun ej uppgett svar inom ett visst tema markeras rutan med “-”.

Majoriteten av informanterna upplevde att den plötsliga övergången till undervisning på distans kändes överklig, skapade osäkerhet och bekymmer, vilket ledde till en negativ upplevelse av övergången. Omställningen till distansundervisning beskrivs som konstig, överklig och kaotisk. Endast en informant upplevde att situationen kändes okej, och att övergången kändes relativt trygg och bra tack vare tydliga riktlinjer från skolans ledning.

Man kanske tänkte att det kanske är en vecka eller två veckor eller så här. Man förstod inte att det ska bli så där länge. (Karin)

Två av informanterna upplevde att användningen och hanteringen av tekniken var en utmaning i samband med övergången till distansundervisning. Lena och Anna berättar att de kände sig osäkra på hur de skulle använda de digitala verktygen i undervisningen. Andra utmaningar som framkom i samband med övergången var det omfattande arbetet med att planera om själva undervisningen, både vad gäller lektionsinnehåll och upplägg.

Det gick liksom inte att förbereda sig heller till 110%, för sedan var det ändå något som inte fungerade. Så jag var oerhört frustrerad vissa lektioner. (Anna)

Av intervjuvärdens intervjuer framgår att alla fyra skolor IT-stöd till såväl lärare som elever. I skolorna utsågs en person eller ett team som hade till uppgift att fungera som stödperson för andra lärare. Vid problem eller svårigheter gällande den tekniska hanteringen fanns det någon att vända sig till och fråga om råd. Teknisk utrustning fanns tillgänglig för alla och vid behov fanns också datorer att låna. Samtliga informanter ansåg att de vid övergången till distansundervisning fick behövt IT-stöd samt stöd från både kollegor och ledningsgrupper. Tydliga riktlinjer och anvisningar om hur lärare och elever skulle gå tillväga upplevdes som en trygghet i den ovissa situationen. Stödet från ämneskollegor i andra skolor som befann sig i samma situation upplevdes som en lättnad, men också stödet från lärare i andra ämnen i den egna skolan var viktigt.

5.2. Genomförande av distansundervisning

Den andra kategorin tar fasta på hur distansundervisningen genomfördes. Efter övergångsperioden fick lärarna påbörja distansundervisningen tillsammans med eleverna. Den första tiden bestod delvis av att lära eleverna hantera de digitala programmen som var nödvändiga för att kunna delta i distansundervisningen. Undervisningen kunde ske i realtid eller genom utdelning av veckovisa uppgifter. Informanterna beskriver förändringar i ämnesinnehåll och målsättningar, olika arbetssätt och nödvändiga hjälpmedel som användes för att praktiskt genomföra distansundervisningen. En översikt av de erhållna svaren presenteras i tabell 2.

Tabell 2

Genomförande

Informant	Upplevelse, nyckelord	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Knepigt att hålla koll på elevernas framsteg.	Det praktiska arbetet.	Digital dokumentation och inlämning.
Maria	Det blev mer teori.	Svårt att kontrollera att eleverna med säkerhet uppnått målen.	Lite mera variation i uppgifter.
Karin	Svårt att veta om eleven gjorde uppgiften.	Vissa elever skaffade inte ingredienser före passet.	Jag kom på nya teman.
Lena	Rörigt i början, med det mesta var genomförbart.	Svårt att veta om eleverna gjort sina uppgifter.	Alla behövliga redskap fanns hemma.
Anna	Övermäktigt. Lättnad när systemet bytte till realtid.	Elever hade av kameran. Svårt att följa upp praktiska färdigheter.	Teorin var lättare att undervisa. Eleverna fick skolning i olika datorprogram.

Samtliga informanter uppger att de till en början genomförde distansundervisningen genom att dela ut veckovisa uppgifter till eleverna via Wilma, Zoom eller Teams. Därefter hade eleverna en vecka på sig att lämna in uppgifterna via digitala plattformar såsom Wilma, ItsLearning eller Classroom. Senare övergick undervisningen till realtidsundervisning via en kommunikationsplattform. Elever och lärare var samtidigt närvarande och gjorde uppgifterna

tillsammans under lektionstid. Majoriteten av informanterna föredrog det sistnämnda konceptet på grund av den stora mängd inlämningsuppgifter de veckovisa hemuppgifterna medförde.

Jag hade så mycket inlämningsuppgifter som jag måste gå igenom och ge feedback på så jag trodde nog att jag skulle få något fel. Ipaden gick het och jag gick het. Jag tänkte nog ”Nej, här börjar skoldagen klockan nio på morgonen och slutar klockan nio på kvällen.” ibland. (Anna)

Enligt de erhållna intervju svaren har samtliga informanter åtminstone i någon mån varit tvungna att förändra sin undervisning och frångå den ursprungliga planeringen och målsättningen. Innehållet i årsplaneringen har i stort sett kunnat genomföras, men i modifierad form för att bättre lämpa sig för distansundervisning. På grund av säkerhetsskäl har exempelvis teman som fritering och styckning fallit bort från planeringen under pandemitiden. Anna uppger att hon fick frångå både sina månads- och veckoplaneringar, förenkla sina planer och hitta på nya uppgifter vartefter hon märkte vad som fungerar och inte.

Det praktiska arbetet som utgör en stor del av undervisningen i huslig ekonomi och som vanligtvis äger rum i skolans undervisningskök har inte alltid kunnat genomföras på samma sätt när undervisningen var förlagd till hemmen. Det krävdes alternativ till de praktiska uppgifterna eftersom lärarna inte kunde kräva att eleverna lagade mat hemma. Från hemmen påpekades också att undervisningen inte får medföra extra kostnader. Karin berättar hur hon var tvungen att byta ut olika ingredienser i den meny som hon planerat för att det skulle bli så billigt och lättillgängligt som möjligt. Även de andra lärarna planerade om undervisningen för att undvika extra kostnader och dyra ingredienser. Eleverna fick ofta möjlighet att välja om de ville utföra en helt kostnadsfri praktisk uppgift, exempelvis ett städuppdrag.

Maria drog nytta av matpaket som kommunen sände ut till eleverna våren 2020. Då kunde hon planera uppgifter och plocka ut recept till eleverna utgående från matlådans innehåll. Lena berättar att hon efter en tid in i pandemitiden lade märke till att det inte går att be eleverna tillaga hurdana maträtter som helst på grund av elevernas begränsade möjlighet att införskaffa ingredienser, så hon var tvungen att tänka om. Hon berättar som exempel att istället för att alla elever gjorde lasagne fick de som ville tillreda en helt annan, valfri pastarätt, och när det gällde vårens påsktema fick eleverna ganska fritt välja vad de tillagade.

Det blev så att man fick välja mellan lite olika, något som inte kostar och något som är lite mera kostsamt. På våren på torsdag fick de göra tårtor, och oj vad vi fick in fina bilder på olika tårtor! Gör de tårta här i huslig ekonomisalen gör ju alla samma tårtor. Det blev mer fria händer och berodde på vad de hade i kylskåpet. (Lena)

Informanterna upplevde att det var lättare att undervisa i teoretiska ämnen än i praktiska färdigheter. Eva lyfter också fram att den praktiska delen av undervisningen inte blev lika genomgående på distans, även om den var genomförbar. Ett speciellt lyckat och genomförbart tema var klädvård. Eva kunde filma sig själv när hon demonstrerade hur hon använde sin tvättmaskin hemma och eleverna kunde följa med demonstrationen och därefter pröva att använda sina egna tvättmaskiner hemma.

Ganska liknande som om vi skulle ha varit på plats egentligen. Jag föreläste och hade frågande undervisning under teorin eller sen att de jobbade med arbetsblad och lämnade in och genomgång, eller just någon video med frågor till och så här. (Eva)

Det finns ju filmsnuttar till allting. Så vi hade ju ofta det att man ser på en filmsnutt och så svarar man på frågor till filmen. (Anna)

5.3. Upplevelser ur lärarperspektiv

Den tredje kategorin beskriver hur informanterna upplevde det att undervisa på distans. De berättar om kvaliteten på undervisningen, om hur arbetsplatsens karaktär ändrade när undervisningen genomfördes från det egna hemmet och hur arbetsbördan förändrades i mängd och arbetstid. Se informanternas svar i tabell 3.

Tabell 3

Upplevelser ur lärarperspektiv

Informant	Upplevelse, nyckelord	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Kvaliteten på undervisningen blev inte lika bra.	Motivationen att undervisa sjönk.	Stöd, tips och idéer kom från kollegor och gamla studiekamrater.
Maria	Oinspirerande att undervisa hemifrån.	Att motivera och engagera eleverna.	Man fick lära sig ett nytt lärosätt.
Karin	Jag var nöjd med de uppgifter jag kom på.	Massor av uppgifter att bedöma.	Det underlättade att tala med kollegor.
Lena	Kändes överkligt.	Niorna har en kunskapslucka efter pandemitiden.	Lugnt tempo och mindre ljud.
Anna	Kändes ovanligt och personligt.	Svårt när eleverna inte deltog.	Slapp tänka på inköp och inventering av råvaror.

Den nya och annorlunda arbetsplatsen upplevdes som en stor förändring när undervisningen skulle genomföras på distans och förflyttades till informanternas egna hem. Undervisningen i huslig ekonomi, som tidigare varit förlagd till välutrustade undervisningskök, skulle plötsligt planeras och genomföras i informanternas egna hem. Majoriteten av informanterna hade ett eget arbetsrum till förfogande hemma men hade ändå ofta sin dator placerad på köksbordet för att vid behov kunna demonstrera någon köksmaskin eller snabbt ha tillgång till olika köksredskap. En informant hade även tillgång till ett eget arbetsrum i skolans utrymmen varifrån jobbet kunde utföras vid behov. Två av informanterna nämner att de hade andra familjemedlemmar hemma samtidigt vilket stundvis störde den egna undervisningen. Samtliga

informeranter uppskattade den låga ljudnivån som jobbet i hemmiljön medförde men skulle ändå, av både praktiska och sociala skäl, föredra att jobba på plats i skolans undervisningskök.

I början hade vi så att man måste dokumentera om man var på plats i skolan för smittspårningens skull. Då var man mest ändå hemma. Den senare pandemitiden så då var det nog många som var på plats i skolan. Jag var till viss del också, men det var nog att man fick välja om man är där eller hemma helt fritt. Vi hade oftast olika klassrum som vi jobbade från. (Eva)

Informanternas upplevelse av kvaliteten på undervisningen varierade. Samtliga informanter uppgav att kvaliteten på undervisningen inte motsvarade undervisning på plats i skolans undervisningskök. Men det fanns också vissa fördelar. Karin var nöjd med undervisningen och sina planerade lektioner, även om det inte alltid blev som hon tänkt. Både Eva och Maria berättar att de kämpade med att hålla motivationen uppe. Eva tyckte att det var mycket tyngre att sitta framför datorn hemma än att hålla lektion på plats i skolan. För Marias del blev det en utmaning att hålla både sig själv och eleverna engagerade under lektionerna.

Jag tyckte inte den (distansundervisningen) var lika bra som att undervisa live, så med det var jag inte riktigt nöjd med mig själv. (Maria)

Både bättre och sämre. Jag tänkte igenom saker noggrannare att hur ska jag ta upp det, och vilka videoklipp ska jag visa. Här i skolan känns det som att man inte riktigt har tid med allt. Man orkar inte riktigt engagera sig och tänka igenom lektionsplanen här i skolan. Så är det kanske inte för alla, men så är det för mig. (Lena)

Både Anna och Lena tyckte att det var ovant och opersonligt att undervisa på distans. Anna hade en känsla av att eleverna befann sig bakom en vägg, speciellt när de inte hade kameran påkopplad. Dessutom upplevde hon sig tvungen att ge väldigt mycket av sig själv utan att få något gensvar. Lena beskriver en överklighetskänsla. För henne kändes det överkligt, som att det inte var riktigt på riktigt, när hon undervisade på distans.

Förutom en sjunkande motivation bland informanterna blev det också långa arbetsdagar och det ökade antalet inlämningsuppgifter blev en utmaning. Samtliga informanter upplevde att

arbetsmängden ökade i både tid och uppgifter. Detta medförde att de fick jobba utanför arbetstid på den annars lediga fritiden. I hur stor utsträckning arbetsmängden ökade varierade bland informanterna. Karin berättar att arbetsdagarna kunde bli långa och flöt i praktiken ihop med vardagen. Även om arbetsdagen i princip hade tagit slut lämnades en hel del uppgifter in som skulle rättas och frågor som skulle besvaras.

Bedömningen av elevernas arbete var också krävande. Att eleverna var tvungna att lämna in uppgifter ansågs vara en fördel eftersom det fanns mycket material dokumenterat som underlag för bedömning. Ibland förekom det dock fusk. Det hände att eleverna använde andras bilder från internet när de skulle sända in egna bilder. Stundvis var det också svårt att bedöma om eleverna själva hade utfört uppgifterna eller om det var någon annan som gjort uppgiften. Det fanns även enstaka elever som aldrig lämnade in några uppgifter. Det praktiska arbetet föreföll svårt att bedöma.

Eftersom att man inte kan lika bra hålla koll på deras framsteg och se att hur gör dom varje steg på lika enkelt sätt som man kan göra i klassrummet. Så där tror jag nog att man märker av just kring det praktiska i köken att man har kanske inte lika bra möjlighet att uppfylla alla mål där som man önskar. (Eva)

Arbetsmängden ändrade karaktär i samband med distansundervisningen. Nya uppgifter kom till medan vissa arbetsuppgifter föll bort. Enligt Eva var arbetsmängden i stort sett densamma medan de andra informanterna ansåg att arbetsbördan var större under pandemitiden. Arbetsuppgifter som föll bort var till exempel att förbereda och planera lektioner som tidigare även kunde innefatta inventering av förråd, införskaffning och framplockning av ingredienser. Efterstädning i skolans undervisningskök kunde också tas bort från lektionsplaneringen och tidsplanen. I intervjuerna lyfter tre av informanterna fram uteblivna arbetsresor som en underlättande faktor i arbetsdagen under pandemitiden. Maria och Karin kunde använda den tid de sparade genom uteblivna arbetsresor till en morgonpromenad och en lugnare start på dagen. Anna berättar att hon var viktig med att se till att tiden hon kunde spara in på efterstädning gick till att låta eleverna redovisa sina arbeten i slutet av lektionen.

Det som underlättade var att man fick jobba i lugn och ro. Jag trivdes faktiskt ganska bra, men skulle det ha pågått längre hade jag nog fått väldigt tråkigt. Men jag fick lite

kortare dagar då jag inte behövde köra till skolan. Då satte jag på datorn lite innan lektionen började, och klockan tre stängde jag av, och då var jag redan hemma. (Lena)

Majoriteten av informanterna betonar betydelsen av att kunna diskutera och dela tankar med kollegor och tidigare studiekamrater i den förändrade arbetssituationen. Att tala och byta erfarenheter och upplevelser med lärare i samma situation underlättade situationen och det kändes mindre ensamt att jobba hemifrån.

5.4. Upplevelser ur elevperspektiv

Den fjärde kategorin tar fasta på hur informanterna ser på elevernas situation i samband med distansundervisningen. Informanterna beskriver vad de har lagt märke till gällande elevernas lärande, engagemang och motivation och huruvida dessa aspekter förändrades under distansundervisningen jämfört med närundervisning. I tabell 4 presenteras en överblick av resultatet.

Tabell 4

Upplevelser ur elevperspektiv

Informant	Upplevelse, nyckelord	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Det var jobbigt för dom att vara framför en skärm hela dagarna.	Omotiverade elever orkade inte delta.	Eleverna fick jobba ostört.
Maria	De fick förverkliga sig själva lite.	Det var tråkigt för dem att ha mer teori. De ville göra mera praktiskt.	De som tycker om att jobba själva i lugn och ro jobbade bättre.
Karin	För vissa passade det jättebra, och andra gjorde minimalt arbete.	Fusk i uppgifter.	Differentiering av uppgifterna.
Lena	Variation i motivation bland elever.	Trötta elever blev efter med inlämningar.	Vissa var väldigt engagerade och tyckte det var roligt.
Anna	Hemmen var oftast väldigt tillmötesgående.	Det var väldigt få som var aktiva på timmen.	Upplägget passade åt asociala elever.

Majoriteten av informanterna anser att de elever som började i årskurs 9 hösten 2021 är mindre kunniga jämfört med tidigare årskullar när det gäller praktiska färdigheter i huslig ekonomi. Informanterna antar att detta till stor del beror på att dessa elever har varit tvungna att lära sig de praktiska färdigheterna på distans och inte i skolans undervisningskök.

Nog märker man ju att årets nior som har varit två år på distans inte är lika duktiga som tidigare års nior brukar vara. De har inte riktigt samma tänk i köket. Det har nog blivit en lucka! (Lena)

Jag måste säga att det märks, ännu idag, att det här som vi har på nian. Så jag tycker att de inte har samma kunskaper som de som har haft i 3 år. Så de har ganska mycket att ta igen. (Maria)

I likhet med informanternas motivation minskade också elevernas motivation med tiden. Maria och Anna lade märke till att elevernas motivation till en början var bra men ju längre in i pandemitiden eleverna kom desto sämre blev engagemanget. Elevernas motivation varierade mycket. Eleverna uppskattade att ha praktiska inslag som motvikt till att sitta vid datorn men det fanns trots detta vissa elever som inte orkade delta aktivt på lektionen. Eva lyfter fram att många elever inte mådde bra av att bara vara hemma utan saknade de sociala kontakterna i skolan. En informant uppger att de erbjöd närundervisning till de elever som behövde extra stöd i undervisningen. På så sätt blev det en form av hybridundervisning där några elever var på plats i skolans undervisningskök och resten av eleverna deltog i undervisningen hemifrån via sin dator.

Maria och Lena lyfter fram fördelar med distansundervisning. De lade bland annat märke till att elever som trivs i en stressfri miljö jobbade bättre på distans när de fick jobba i egen takt. De elever som klarade av att jobba självständigt fick möjlighet att jobba i lugn och ro utan att bli störda av andra elever.

Men det var ju många som tyckte om att det var på distans. Det finns ju en del elever som är asociala och inte trivs i sociala sammanhang. Så för dem var det jättebra. Och många som tyckte det var skönt att inte behöva gå till bussen. Så för dem passade det. (Anna)

Ja, det var ju ganska olika alltså. För vissa elever så det passade den där distansen och de trivdes hemma. De gjorde jättefina saker och det var väl dokumenterat (...) och allting gjorde de ju väldigt noggrant. Medan för andra så passade det inte alls. Alltså de kunde jobba hur bra som helst när de var i huslig ekonomisalen, men sedan där hemma och så hände det som nästan ingenting. (Karin)

Fyra av fem informanter ansåg att det var fördelaktigt att låta eleverna välja vilka uppgifter de ville utföra och på vilket sätt. Då eleverna fick möjlighet att jobba ostört hade de också tillfälle att utmana och förverkliga sig själva. Informanterna upplevde att differentieringen medförde att vissa elever fick bättre motivation att utföra sina uppgifter.

Tre av informanterna uppger att de för att ytterligare förbättra elevernas motivationen gav feedback på inlämningsuppgifterna. De ville uppmärksamma elevernas arbete hemma, och gav personlig feedback för att sporra eleverna i undervisningen.

5.5. Kommunikation

Den femte kategorin tar fasta på handledning och kommunikationen med eleverna samt hur informanterna upplevde att interaktionen med eleverna fungerade. Med kommunikation och interaktion avses i detta sammanhang hur lärarna nådde fram med nödvändig information om undervisningen till eleverna samt hur de höll kontakt med sina elever och under pandemitiden. Se tabell 5 för en överblick av resultatet.

Tabell 5

Kommunikation

Informant	Upplevelse	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Knepigare att få tag i eleverna.	Tekniska problem.	Dokumentation i ItsLearning.
Maria	Med en del fungerade kommunikationen och med andra fungerade den inte alls.	Alla hade inte tillgång till dator.	Att lämna in hemuppgifter i Classroom fungerade bra för det mesta.
Karin	Inte blir det ju det här utbytet och den respons som du får i vanlig undervisning.	Försovningar och tekniska problem.	Det gick vid behov att ha enskilda samtal med någon elev via Teams.
Lena	Kommunikationen kunde vara ensidig.	Det hände att det inte gick att få tag på en elev.	Oftast fick man nog något typ av svar.
Anna	Jag märkte ganska fort hur de ville bli kontaktade.	Alla ville inte tala i telefon. En del svarade inte ens.	Kunde verkligen hjälpa de jag fick tag på.

För samtliga informanter var Wilma en viktig kommunikationsplattform. Informanterna upplevde mestadels att hemmen var tillmötesgående och att kommunikationen fungerade någorlunda. På Wilma kunde eleverna skicka meddelanden och ta del av utdelade hemuppgifter. Eva och Karin nämner att meddelanden från elever även kunde komma via WhatsApp eller e-post, men det var mer undantag än regel.

Enligt intervju svaren fick informanterna oftast svar från de elever de ville ha tag på. Om de däremot inte fick svar på varken Wilma, e-post eller i chatten så kunde de ringa upp eleverna per telefon. Lena ringde ibland hem till elever som behövde extra stöd för att kolla läget, men

det var inte så vanligt. Det hände även att elever inte ville prata i telefon.

Som tidigare nämnts i kategorin om undervisningens genomförande använde informanterna Zoom och Microsoft Teams för att nå ut till eleverna och undervisa i realtid. Även Google Meet användes av två informanter. Dessa digitala verktyg ger, förutom videosamtal, lärare möjlighet att chatta med eleverna i realtid. Dessutom har lärare möjlighet att dela in eleverna i mindre grupper i flera virtuella rum för att möjliggöra diskussioner per videosamtal i mindre grupper.

Tre av informanterna nämner att de använde ItsLearning eller Classroom som en plattform som dokumentationsunderlag av elevernas inlämningsuppgifter. I dessa program kunde lärarna interagera genom att kommentera elevernas arbeten och på så sätt ge feedback på deras inlämningsuppgifter.

När det gäller samarbete och kommunikation skapade inaktiva och överksamma elever ibland problem för informanterna. I undervisningssituationer där eleverna förväntades vara aktiva, till exempel i olika diskussionsövningar, deltog bara vissa elever medan andra elever i gruppen satt helt tysta och passiva. Ibland kunde informanterna se att eleverna vid undervisningstillfället befann sig på en helt annan plats än i hemmet varpå de inte kunde utföra de praktiska uppgifterna i realtid.

5.6. Digitala verktyg

Den sjätte kategorin berör digitala verktyg. Digitala verktyg är ett samlingsnamn för olika tekniska verktyg som används som hjälpmedel vid distansundervisning. Digitala verktyg omfattar datorer, surfplattor och mobiltelefoner men också webbaserade resurser och material som är digitalt tillgängliga och till nytta i undervisning och lärande, till exempel olika webbplatser, digitala läromedel, lärplattformar, bilder, videor och sociala medier. Här presenteras de digitala resurser informanterna använde sig av under pandemitiden samt de utmaningar informanterna ställdes inför. Informanterna delar även med sig av för- och nackdelar när det gäller digital teknik inom distansundervisningen i huslig ekonomi. I nedanstående tabell presenteras en överblick av resultatet när det gäller användningen av digitala verktyg.

Tabell 6

Digitala verktyg

Informant	Upplevelse	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Väldigt tacksamt att verktygen fanns.	Alla elever var inte så ansvarsfulla.	ItsLearning är ett bra digitalt hjälpmedel i huslig ekonomin.
Maria	Föredrar traditionell undervisning i klassrum.	Svårt att hantera för vissa elever.	Möjligheten att lämna in hemuppgifter digitalt.
Karin	-	Svårt att se om det var elevernas arbete eller en stulen bild från nätet.	Man ser tydligt vem som har lämnat in och vem som inte har gjort det.
Lena	Främmande. Kände mig okunnig.	Några enstaka elever lyckades inte använda tekniken. De skyllde på allt möjligt.	Alla som behövde fick låna dator. Nya datorer köptes till skolan. Eleverna klarade av tekniken bra.
Anna	Allting var nytt 2020. Jag kunde lite mer än eleverna.	Alla ville inte lära sig tekniken.	Alla hade utrustning.

Kommentar. Ifall informanten i intervjun ej uppgett svar inom ett visst tema markeras rutan med "-".

En stor del av de digitala resurserna var obekanta för informanterna i mars 2020. Att hantera dator och att använda Wilma var bekant sedan tidigare för alla informanter. En informant nämner att ItsLearning redan tidigare hade funnits med i undervisningen men inte i samma utsträckning som under pandemitiden. Informanterna fick skolning i programmen under den vecka de hade på sig att göra alla förberedelser för att övergå till distansundervisning. Skolledningen beslöt vilket program som skulle användas i undervisningen och IT-stödteamet i skolorna höll utbildning för både lärare och elever.

Eleverna behövde tillgång till en dator, surfplatta eller telefon för att kunna delta i undervisningen. Samtliga skolor erbjöd vid behov datorer till utlåning. I en av skolorna köptes det in nya datorer för att alla elever skulle ha tillgång till en egen dator. De flesta elever hade en telefon med kamera, vilket kunde behövas för att sända in bilder av ett utfört arbete.

Elevernas tillgång till digitala verktyg ställde i vissa fall till problem när de skulle arbeta hemifrån. I det stora hela lyckades eleverna bra med att hantera tekniken och att lämna in uppgifter digitalt även om tekniska svårigheter uppstod med jämna mellanrum. Lena berättar att de flesta elever behärskade den digitala tekniken men att det fanns några enstaka elever som inte lyckades och skyllde på allt möjligt. Hon tror att det berodde på okunskap. Eva insåg att mycket berodde på elevernas vilja att ta ansvar.

Tekniska problem hände nog, mer eller mindre. Inloggningar och sånt, att de har allt på koll, försökte vi kolla upp [...] innan vi övergick till distans. Vissa har ju inte kanske tagit det här ansvaret för att se till att det faktiskt fungerar före de går hem och före distansen. Vi påpekade ju att det troligtvis kommer att bli på distans och att de ska kolla att allt fungerar, men det lyckades ju inte med alla elever. Alla var inte så ansvarsfulla. Det är ju också förstås ett sätt att slippa undan. Inte har jag ju något bevis på det men...
(Eva)

Eleverna hade inte heller alltid kameran på. Anna blev irriterad över det ständiga tjetet om kamerorna. Det verkade vara vanligt att eleverna skyllde på att kameran inte fungerade och ibland hade någon enbart filmat taket. Men en del elever tog filmandet på allvar och visade stolt upp det arbete de hade jobbat med under lektionen.

Informanterna såg, trots en del hinder på vägen, fördelar med att använda digitala

verktyg i huslig ekonomi. Samtliga informanter är nöjda och stolta över att de fick lära sig ett nytt arbetssätt och att de nu har ökad kunskap i användning av digitala verktyg. Att eleverna kunde jobba relativt självständigt, hade möjlighet att ta del av lektioner och lämna in hemuppgifter digitalt är något som informanterna såg som en stor fördel. Även om undervisningen återvänt till skolornas undervisningskök har informanterna fortsatt att dela ut vissa uppgifter digitalt så att eleverna kan dokumentera till exempel med sin telefon. Maria lyfter till exempel fram fördelen med att ha allt lektionsmaterial samlat på en digital plattform. Då är det också lätt att dela ut material och uppgifter till elever som har varit frånvarande på grund av sjukdom eller resor. Karin påpekar att hon mer tydligt kan se vem som har lämnat in uppgifter när det dokumenteras digitalt.

Det är ju jättebra faktiskt att de laddar upp efter varje tillfälle och dokumenterar vad de har gjort och svarar på lite frågor. Så att det har jag nog tagit med mig från pandemitiden. Att de dokumenterar och följer med lite. Så samlas ju allting där på ItsLearning. Så att det är nog ett bra digitalt hjälpmedel tycker jag i huslig ekonomin. (Eva)

5.7. Erfarenheter

I den sjunde och sista kategorin redovisas de erfarenheter informanterna tar med sig från undervisningen på distans i huslig ekonomi under pandemitiden.. Därtill beskrivs på vilket sätt informanterna upplever att läroämnet huslig ekonomi har förändrats och utvecklats efter perioden med undervisning på distans. Se tabell 7 för en överblick av resultatet.

Tabell 7

Erfarenheter

Informant	Upplevelse, nyckelord	Utmaningar	Möjligheter
Eva	Jag har fått bredare kunskap.	-	Dokumentation och valbarhet.
Maria	Det finns många möjligheter.	Det krävs mycket av läraren.	Man kan förhandsfilma material och sända till elever som är hemma.
Karin	Jag föredrar undervisning i klass, i skolan.	Interaktion via skärm är inte densamma.	Eleverna lärde ju känna sitt eget hushåll.
Lena	Tacksam för lärdomarna, men skönt att det är över.	Man hamnade att gå tillbaka i undervisningen.	Förberedda om det händer igen.
Anna	Det är bra att det är historia, och att vi inte behöver göra det längre.	Det märktes en nedgång från sjuan till åttan.	Vi har jättefina Powerpoints som vi använder ännu. De är vi stolta över.

Kommentar. Ifall informanten i intervjun ej uppgett svar inom ett visst tema markeras rutan med “-”.

Distansundervisningen utvecklade och förbättrade informanternas digitala kunnande. Samtliga informanter anser att genomförandet av distansundervisningen medförde ett ökat digitalt kunnande, ett upplyft vilket de också är nöjda och tacksamma över. Efter pandemitiden och undervisningen på distans känner de sig mer digitalt kompetenta och mer bekväma med att använda olika digitala verktyg i undervisningen. Anna uttrycker sin tacksamhet över sitt digitala kunnande i citatet.

Nå vid det här laget är jag [...] väldigt duktig på Teams. Jag tycker ju själv att jag har gjort ett enormt digiskutt. Det är jag tacksam för. Jag behövde det verkligen. Jag känner mig mycket mera kompetent idag än för två år sedan. (Anna)

Samtliga informanter har bibehållit möjligheten att dokumentera eller lämna in hemuppgifter digitalt inom huslig ekonomi. Maria lyfter upp möjligheten i att inkludera elever i undervisningen även om de inte kommer till skolan. Hon menar att det vore praktiskt att ha färdigt material och inspelade lektioner i en materialbank att dela ut till eleverna om de befinner sig på en annan plats än i skolan, men det krävs en hel del arbete av läraren att bygga upp ett sådant material.

Jag använder inte datorn så mycket idag då jag undervisar, men läxor får de lämna in i Classroom. Men det är valfritt. Namnunderskrift i häftet går bra. (Lena)

Två av informanterna skapade nytt lektionsmaterial och till och med nya temahelheter under pandemitiden som de fortfarande använder i sin undervisning.

För åk 9 så kom jag på då ett helt nytt tema som jag inte hade haft förr, som jag nog har tänkt att jag ska ha. Det har som funnits i planen men att nu då i och med den där våren 2020 så blev det här av. (Karin)

En informant tar fasta på elevernas vardag. Lena fick betydligt bättre förståelse för elevernas olika bakgrund och hemförhållanden och poängterar hur viktigt det är att alla elever oavsett hemförhållanden får samma möjlighet att delta i undervisningen i huslig ekonomi. Karin uppskattade att få en inblick i elevernas vardag och kunde notera att eleverna kunde sprida glädje hemma när de arbetade på distans med sina uppgifter i huslig ekonomi.

Tre informanter påpekar att de har fått ta ett steg tillbaka i undervisningen och lära ut praktiska färdigheter från grunden åt de elever som återvänt till närundervisning efter perioden med distansundervisning. Det har visat sig att eleverna har brister i sina praktiska färdigheter eftersom de inte har haft möjlighet att delta i närundervisning i skolans undervisningskök.

Eva lyfter fram betydelsen av att eleverna får vara med och i större utsträckning planera och påverka vad de tillagar. Hon uppskattade elevernas kreativitet och tar i mån av möjlighet till sig elevernas förslag och idéer när undervisningen igen flyttar till skolans undervisningskök.

Valbarheten är kanske inte alltid möjlig att ta in på plats, men eleverna kanske ändå får vara med och påverka till viss del. Ge lite förslag eller om dom kommer med idéer som man kan ta i beaktande. I alla fall ibland. (Eva)

Även om informanterna är tacksamma för nya erfarenheter, för ökat digitalt kunnande och för att de haft möjlighet att lära sig nya sätt att undervisa, uppger samtliga informanter att de inte skulle vilja undervisa på distans igen under en längre period.

5.8. Sammanfattning

I studien har ämneslärares upplevelser av distansundervisning i läroämnet huslig ekonomi under pandemitiden undersökts. Det insamlade undersökningsmaterialet består av kvalitativa intervjuer med fem ämneslärare i huslig ekonomi. Utgående från forskningsfrågorna har resultatet presenterats i sju kategorier samt belysts genom tre övergripande teman.

Den plötsliga övergången från traditionell närundervisning till undervisning på distans medförde flera liknande upplevelser. Alla informanter lyfter fram sina känslor av bland annat oro, överklighet eller ovisshet gällande omställningen. De har upplevt en ökad arbetsbelastning och en minskad motivation att undervisa när den vanliga sociala vardagen tillsammans med eleverna försvann. Men distansundervisningen gav informanterna möjlighet att utvecklas i sitt eget digitala kunnande och i sin planering av undervisning med hjälp av digitala verktyg. Nya idéer har utvecklats och prövats kollegor emellan och ifall informanterna skulle ställas inför en liknande situation i framtiden skulle de känna sig bättre förberedda och ha betydligt bättre kunskap om hur de skulle gå tillväga.

Att undervisa på distans medför större frihet, men alltför stor frihet passar naturligtvis inte alla elever. Vissa elever kan ha svårt att på egen hand planera och genomföra de tilldelade hemuppgifterna. En utmaning med distansundervisning är också att skapa en tydlig struktur, både gällande lektionsstruktur och arbetsstruktur. Att flytta undervisningen från ett traditionellt klassrum till ett digitalt klassrum kräver god planering och tydliga instruktioner. Arbetstiden och att lägga gränser för det egna arbetet var också en utmaning för de intervjuade lärarna.

Distansundervisning ställer stora krav på struktur och men också på återkoppling och respons till eleverna. Att delta i undervisning på distans minskar umgänget med kamrater och avsaknaden av den sociala interaktionen på lektioner och raster kan leda till en tråkig och lite

enformig skoldag och medföra en känsla av ensamhet och utanförskap.

Då eleverna inte var fysiskt närvarande i skolan uppstod ibland svårigheter som inte förekommer vid närundervisning. Det kan vara problematiskt att få till stånd ett interaktivt lärande på distans. Elever är vana med klassrumsundervisning och att ha kamrater och lärare nära till hands. När undervisningen sker på distans har lärare inte alltid samma möjlighet att erbjuda hjälp och stöd som i ett traditionellt klassrum.

Distansundervisningen medförde att övning och lärande av praktiska färdigheter åtminstone till en del blev åsidosatta vilket informanterna också kunde notera när skolorna på nytt övergick till närundervisning i skolans undervisningskök. Informanterna har varit tvungna att undervisa och repetera grunderna för praktiskt arbete med elever i alla tre årskurserna efter pandemitidens slut och återgången till traditionell närundervisning.

6. Sammanfattande diskussion

I detta kapitel görs en sammanfattande diskussion bestående av en resultatdiskussion och en metoddiskussion. Kapitlet inleds med en resultatdiskussion där undersökningens huvudsakliga resultat lyfts fram, behandlas och kopplas till tidigare forskning. I metoddiskussionen diskuteras därefter valet av metod och analys. Slutligen ges förslag på fortsatt forskning inom området.

6.1. Resultatdiskussion

Genom denna kvalitativa studie har vi kunnat lyfta fram upplevelser av att undervisa på distans i läroämnet huslig ekonomi. Vi intervjuade totalt fem lärare från fyra olika högstadieskolor i Österbotten. I vår studie har vi också tagit fasta på vilka möjligheter och vilka utmaningar det kan finnas med att undervisa på distans.

Beslutet om distansundervisning (Undervisnings- och kulturministeriet, 2020) förändrade lärmiljön för undervisningen i huslig ekonomi och både teoretiska och praktiska undervisningsmoment förlades med kort varsel till elevernas egna hem. Olika praktiska färdigheter utgör en del av undervisningen i huslig ekonomi. Praktiska uppgifter såsom vanliga, dagliga sysslor i ett hushåll. Det är möjligt att utföra vissa praktiska uppgifter självständigt i hemmet utan lärarens närvaro. Eleverna kan till exempel i hemuppgifter få i uppdrag att tillreda olika maträtter, baka, städa och utföra klädvård. Eleverna kan också använda sina smarttelefoner för att dokumentera tillvägagångssätt och skicka materialet digitalt till läraren för utvärdering och bedömning. Samtidigt ges eleverna möjlighet att ge prov på sin digitala kompetens och förmåga att hantera vardagen även ur den synvinkeln. En av de stora fördelarna med distansundervisning är att den digitala tekniken gör det möjligt att bygga kunskap i mellanrummet mellan den fysiska och den digitala världen. Med hjälp av datorer och internet kan flexibla och anpassade lärmiljöer skapas där elever kan samarbeta och diskutera med varandra trots att de befinner sig på olika platser. (Rydberg Fåhraeus, 2008)

Enligt undersökningsresultatet i vår studie har samtliga skolor där de intervjuade informanterna arbetat haft en liknande utformning av undervisningen. Undervisningen har skett genom utdelning av veckovisa uppgifter men också genom undervisning i realtid med hjälp av digitala klassrum och elevernas hem. Att informanterna uppger ett liknande upplägg av lektioner, material, digitala verktyg och inlämningsuppgifter kan delvis bero på det avgränsade området. Det kan tänkas att grundskolorna i Österbotten med tanke på gemensamma datum och riktlinjer för nedstängning av skolorna även följde liknande regler för planering av

undervisningen under pandemitiden. Undersökningens resultat tyder på att stödet från rektorer, kollegor inom och utanför den egna skolan har haft stor betydelse för genomförandet av distansundervisningen. Stöd i detta sammanhang kan till exempel vara tydliga instruktioner från skolledningen, att diskutera med kollegor och att få ta del av lektionsidéer och material som kollegor delat med sig av på digitala plattformar. Också Porko-Hudd och Hartvik (2021) lyfter i sin studie fram det ökade behovet av kollegialt stöd och betydelsen av ett gott och givande samarbete med kolleger i den egna skolan, men också med lärare utanför den egna skolan som befann sig i samma situation.

Vardagen och hanteringen av vardagen betonas ofta i läroplansgrunderna för läroämnet huslig ekonomi och i och med covid-19-pandemin, nedstängning av skolor och de plötsligt rådande omständigheterna blev det verkligen aktuellt för alla att kunna hantera vardagen i ett föränderligt samhälle. Anpassningen till distansundervisningen kommer antagligen att främja läroämnets uppdrag att främja och stödja eleverna när det gäller deras utveckling av färdigheter, kunskaper, attityder och utvecklingen av den beredskap eleverna behöver för att kunna hantera vardagen i ett hem nu och i framtiden.

6.1.1 Upplevelser av distansundervisning i huslig ekonomi

I detta kapitel diskuteras resultatet av informanternas svar på vår första forskningsfråga. I den första forskningsfrågan ville vi undersöka hurdana upplevelser ämneslärare i huslig ekonomi har av distansundervisning under pandemitiden våren 2020. Diskussionen innefattar lärarnas upplevelser av vad de tar med sig från undervisningen på distans.

Majoriteten av informanterna upplevde, enligt undersökningens resultat, beskedet om skolornas övergång till distansundervisningen överkligt och ogynnsamt. Endast en informant upplevde att situationen, trots omständigheterna, kändes trygg och bra. I stora drag kan vi ändå påvisa att det fanns en hel del likheter i informanternas upplevelser. Det de ställdes inför var nytt, arbetsamt och framför allt förekom en stor ovisshet över den plötsligt uppkomna situationen. Denna beskrivning stämmer överens med en tidigare utförd studie av Bergdahl och Nouri (2020) som konstaterar att den plötsliga omställningen till distansundervisning i samband med covid-19-pandemin var en utmaning för såväl lärare som elever. Distansundervisning är ingen ny händelse inom skolvärlden men även de skolor som hade en tydlig digitaliseringsplan angående digital teknik påvisar brister när det gäller de pedagogiska strategierna för ett virtuellt klassrum på grund av den snabba omställningen till distansundervisning.

Liknande resultat framkommer också i studien av Porko-Hudd och Hartvik (2021) som lyfter fram den ständiga oro som fanns inför framtiden och eventuella konsekvenser av covid-19-virusets spridning. Studien genomfördes för att utreda vad den ofrivilliga omställningen till distansundervisning medförde inom den grundläggande utbildningen för lärare och läroämnet slöjd våren 2020. Slöjdlärarnas uttalanden och reflektioner i studien visar tydligt att den hastiga omställningen till distansundervisningen var en utmanande situation för alla inblandade.

Likaså belyser Niittylä (2020) en allmänt förekommande oro över den ovissa framtiden. I Niittyläs studie framkom därtill att riktlinjer och instruktioner från skolledningen i vissa skolor var otydliga och bristfälliga och att ledningen inte riktigt verkade ta situationen på allvar. Vårt undersökningsresultat visar däremot att det i samtliga skolor gavs tydliga anvisningar och instruktioner från skolledningen, både till lärare och elever. Detta skapade trygghet i den annars ovissa situationen.

Informanterna var oförberedda inför den nya situationen och var ibland osäkra på hur de skulle använda de digitala verktygen i sin undervisning. Detta medförde också en känsla av osäkerhet och inkompetens. Undersökningsresultatet indikerar att det var en utmaning att lära sig att använda den nya tekniken i undervisningen. Liknande undersökningsresultat framkommer i undersökningar av Kontturi (2021) och Niittylä (2020). Distansundervisning kan skapa variation i undervisningen, ökad interaktion och kommunikation men för att planera och genomföra distansundervisning krävs en viss digital kompetens. Enligt Edvardsson (2020) är det viktigt att skolans ledning stöder och aktivt arbetar med att utveckla lärarnas digitala kompetens. Lärare bör ges den tid som behövs för att sätta sig in i de digitala verktyg som används i skolan, men eftersom beslutet om distansundervisning togs till följd av coronapandemin skedde övergången snabbt och ofrivilligt. Distansundervisningen genomfördes med ojämn och varierande digital kompetens och med undran, osäkerhet och tvivel angående den egna kompetensen.

Informanterna i vår studie uppgav att kvaliteten på undervisningen inte motsvarade den undervisning de är vana vid att ge på plats i skolan där de har tillgång till välutrustade undervisningskök. Enligt undersökningsresultatet kunde informanterna känna att de lyckades bra med vissa delar av undervisningen medan de var tvungna att ändra om och förändra en del av undervisningsinnehållet för att anpassa det till undervisning på distans. Det praktiska arbetet som utgör en stor del av undervisningen i huslig ekonomi och som vanligtvis äger rum i skolans undervisningskök har inte alltid kunnat genomföras på samma ändamålsenliga sätt när undervisningen var förlagd till hemmen. Informanterna var tvungna att skapa alternativ till de praktiska uppgifterna eftersom de inte kunde kräva att eleverna, bland annat på grund av

ojämlikheter i hemförhållanden och tillgång till resurser, tillagade maträtter hemma.

Enligt Rantanen och Palojoki (2015) är det utmanande att bygga upp nätbaserade lärmiljöer i konst- och färdighetsämnen såsom huslig ekonomi eftersom traditionell undervisning i skolans undervisningskök inte helt kan ersättas av virtuella lärmiljöer. De tänker sig att den fysiska skolmiljön även i framtiden kommer att vara den viktigaste och mest betydelsefulla lärmiljön i huslig ekonomi. Liknande tankegångar framförs av Hölttä (2014) som anser att praktiska färdigheter inte enbart kan läras ut med hjälp av digitala verktyg eftersom processen att lära sig en färdighet kräver praktiskt genomförande. Dessa yttranden stämmer överens med det som framkommer i vårt undersökningsresultat.

Kontturi (2021) menar att läroämnet huslig ekonomi bara i viss mån och i begränsad omfattning är lämpat för distansundervisning eftersom undervisning på distans inte kan ersätta undervisning i fysiska lärmiljöer. Däremot ansåg lärare i huslig ekonomi, både i Kontturis studie och vår undersökning, att distansundervisningen medförde att undervisningen i huslig ekonomi blev mer vardagsnära när den förlades till hemmen och eleverna jobbade i sina egna hem, vilket dessutom gynnade en del elever.

Att handleda och undervisa elever i praktiskt arbete på distans upplevdes problematiskt och utmanande. Enligt Rantanen (2014) är det inte möjligt att helt och hållet genomföra undervisning i huslig ekonomi som nätbaserad undervisning på grund av att alla lärandemål inte kan uppfyllas. Undersökningsresultatet i vår studie visar också hur viktigt det verkligen är att eleverna har möjlighet att delta i undervisning av praktiska färdigheter i skolornas egna undervisningskök. Med tanke på att informanterna lade märke till att elevernas praktiska färdigheter försämrats i jämförelse med tidigare årskullar förefaller distansundervisning i huslig ekonomi, åtminstone när det gäller att uppnå lärandemålen för praktiska färdigheter, inte vara den mest gynnsamma undervisningsformen. Informanterna poängterar att de absolut föredrar undervisning på plats i skolans specialutrustade kök och att de helst inte vill undervisa på distans igen även om de skulle vara bättre förberedda på hur de skulle gå tillväga.

Resultatet i vår undersökning tyder på att lärare i huslig ekonomi fick med sig både positiva och negativa erfarenheter och upplevelser från distansundervisningen. Det kan tänkas att upplevelsen av fenomenet distansundervisning i huslig ekonomi skulle ha fått större variation och flera infallsvinklar om studien hade haft ett större urval av informanter.

6.1.2 Möjligheter och utmaningar med distansundervisning i huslig ekonomi

Enligt Hölttä (2014) kan digitala verktyg möjliggöra nya och mångsidiga sätt att presentera innehållet i undervisningen och de kan vara användbara hjälpmedel för att underlätta lärarens arbete. Men det kräver att läraren har den digitala kompetens som krävs för att använda digitala verktyg på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och att de känner till de verktyg som finns att tillgå inom det egna ämnesområdet. Rydbergs undersökning (2021) visar också att användningen av de digitala verktygen var utmanande till en början. En utmaning för lärarna var att lära sig använda olika verktyg och därefter krävdes en del övning i att använda dem på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Undersökningsresultatet i vår studie visar att det till en början var problematiskt och arbetskrävande att lära sig hantera alla nya digitala möjligheter och att kunna tillämpa nya verktyg i undervisningen. I och med att lärare och elever försågs med nödvändig digital utrustning, undervisades i tekniskt kunnande och samtidigt erbjöds nödvändigt IT-stöd kunde de utveckla sin digitala kompetens. I slutet av distansperioderna kände informanterna sig mer bekväma med att använda de digitala resurserna i undervisningen. I en studie som genomfördes av Sundqvist (2016) framkom att ämneslärare i huslig ekonomi hade svaga kunskaper i tillämpningen av olika IKT-verktyg, att det fanns behov av fortbildning och kompetensutveckling och att det rådde brist på digitala verktyg i skolorna. Undersökningsresultatet i vår studie tyder på att lärarnas digitala kompetens har förbättrats och att användningen av och tillämpningen av digitala verktyg har ökat också inom läroämnet huslig ekonomi.

Av undersökningsresultatet att döma föreföll det inte vara något problem för vare sig lärare eller elever att få tillgång till den digitala utrustning som krävdes för att kunna genomföra och delta i distansundervisningen. Endast ett fåtal undantag påträffades. Samtliga informanter uppger att de var nöjda med skolornas utbud av datorer som vid behov kunde lånas av elever och personal. Även om det ofta förekom oförutsedda tekniska bekymmer hade praktiskt taget varje elev resursmässig möjlighet att delta i undervisningen på distans. Förutsättningarna att delta i distansundervisningen i ifrågavarande skolor var relativt jämlikt oavsett socioekonomisk bakgrund. Detta var inte fallet i undersökningen av Porko-Hudd och Hartvik (2021). Resultatet i deras studie visar att det fanns stora skillnader mellan skolornas, lärarnas och elevernas digitala beredskap och att tillgången på digitala verktyg varierade från skola till skola. Om flera ämneslärare i huslig ekonomi från flera olika skolor hade deltagit i vår studie hade resultatet eventuellt visat en större variation.

Tekniska svårigheter och problem med användningen av de digitala resurserna var ett återkommande problem för informanterna, men framför allt för eleverna. Trots den goda tillgången till nödvändig utrustning och den förberedande undervisningen i användning av digitala resurser tyder undersökningsresultatet på att vissa elever ändå inte hade tillräcklig digital kunskap för att klara av att hantera tekniken. Det medförde att vissa elever eventuellt inte hade möjlighet att delta i lektionerna på distans eller att hemuppgifterna inte alltid utfördes och lämnades in. Informanterna påpekar att det ibland kan vara svårt att avgöra om eleverna faktiskt inte klarade av att hantera tekniken och hade bekymmer med de olika digitala verktygen eller om det bara var ursäkter för att inte behöva delta i undervisningen på grund av bristande motivation. Elever som tog del av de givna anvisningarna och som deltog i förberedelserna klarade sig bra. Palmquist (2019) betonar att eleverna har ett eget ansvar för sitt lärande med hjälp av olika digitala verktyg under distansundervisning. För att distansundervisning ska fungera och vara effektiv är eleverna också tvungna att inse att de kan påverka sina egna studieframgångar. Enligt Palmquist visar studier att digitala verktyg påverkar individernas motivation både positivt och negativt, vilket stämmer väl överens med det resultat vi fått.

I en enkätundersökning som gjordes av Finlands svenska lärarförbund framkom att lärare överlag hade en positiv inställning till olika arrangemang i samband med omställningen till distansundervisning. De såg distansundervisningen som en möjlighet till nytänkande och utveckling, en möjlighet att lära sig något nytt som de kan ha nytta av i framtiden. (Karlsson, 2021) Samma positiva inställning framkommer hos lärare i vår undersökning. De kände stolthet över allt det nya de lärt sig och att de hade lyckats förbättra sitt digitala kunnande.

Av undersökningsresultatet framkommer att distansundervisningen åtminstone till en början medförde en ökning av arbetsmängden och att det var utmanande att sätta gränser för det egna arbetet. Det stämmer väl överens med andra undersökningar vars undersökningsresultat också lyfter fram den ökade arbetsbördan. Enligt till exempel Rydberg (2021) upplevde lärare i huslig ekonomi en ständig tidsbrist och den ökade arbetsbelastningen inverkar negativt på deras arbetssituation. Att flytta undervisningen från ett traditionellt klassrum till ett virtuellt klassrum kräver omfattande planering, att lägga gränser för det egna arbetet och begränsa arbetstiden är en utmaning (Edvardsson, 2020).

Arbetsmängden ändrade delvis karaktär i samband med distansundervisningen. I Karlais (2021) undersökning upplevde informanterna att arbetsmängden ökade betydligt i och med distansundervisningen. För samtliga informanter i vår undersökning ökade arbetsmängden, men i vilken omfattning varierade. En informant tyckte att arbetsmängden var ungefär densamma. Nya uppgifter kom till medan vissa arbetsuppgifter föll bort.

Distansundervisning innebär ofta till en början mycket arbete för lärare men kan också på längre sikt minska arbetsmängden. Holmberg (2005) påvisar att en lärare kan planera och genomföra en lektion, lagra undervisningsmaterialet och därefter använda det på nytt i en parallellklass och på så sätt spara tid. Det framkom också i vår undersökning att informanterna reflekterat över denna möjlighet. Samtliga informanter i vår studie har under pandemitiden haft möjlighet att fylla på sin materialbank med digitalt lektionsmaterial som de anser sig ha nytta av också i den framtida undervisningen.

När det gäller kvaliteten på undervisningen tyder undersökningens resultat i vår studie generellt på att kvaliteten på undervisningen blev sämre under pandemitiden. Det var speciellt utmanande att uppnå målen i läroplanen för praktiska färdigheter i huslig ekonomi. Den försämrade kvaliteten på undervisningen beror till en del på svårigheter att hjälpa eleverna med praktiskt arbete på distans, inkompetens i hantering av teknik, försämrad interaktion och kommunikation, bristande motivation samt bortfall av innehåll från årsplaneringen. Uppgifternas karaktär förändrades också eftersom eleverna inte hade tillgång till skolans undervisningskök och det kunde också vara svårt att hitta lämpliga uppgifter åt eleverna. Även Porko-Hudd och Hartvik (2021) påvisar samma utmaningar i slöjdundervisningen. Kontakten lärare och elever emellan försämrades då eleverna inte hade möjlighet att vara i skolans specialutrustade lärmiljö. Att arbeta enligt läroplanens förväntningar minskade betydligt eftersom lärarna inte i samma utsträckning hade möjlighet att främja slöjdprocessen. På samma sätt som lärare i slöjd var tvungna att anpassa undervisningen till den rådande situationen var lärare i huslig ekonomi tvungna att anpassa sin undervisning genom att delvis förenkla och förändra den. Undervisningen blev beroende av hemmets resurser och möjligheter.

Studien av Bergdahl & Nouri (2020) visar att lärarna upplevde utmaningar med bedömning och ökad arbetsbelastning. Av undersökningens resultat i vår studie framkommer däremot att möjligheten att lämna in olika hemuppgifter på en digital plattform gjorde det lättare för lärare att följa med elevernas tilldelade inlämningsuppgifter. De inlämnade hemuppgifterna var samlade på samma ställe och lärarna kunde tydligt se och komma ihåg vem som hade gjort vad, vilket underlättade bedömningen senare. Dock poängterade informanterna att det ibland var problematiskt att avgöra vem som gjort uppgifterna. Det var svårt att veta om det var eleverna själva som gjort dem eller någon annan i deras närhet. Det förekom också att elever laddade upp bilder från internet på maträtter som de skulle laga.

I ett vanligt klassrum finns det många störningsmoment som kan distrahera eleverna och försämra deras koncentrationsförmåga och då kan de eventuellt arbeta bättre om de ges möjlighet att arbeta hemma i lugn och ro (Edvardsson, 2020). Även undersökningens resultat i

vår studie tyder på att vissa elever jobbar bättre på egen hand i hemmet än på plats i skolans undervisningskök. Vid distansundervisning faller till exempel störande och högljudda klasskompisar bort, likaså en alltför stressig tidsplan som alla samtidigt ska följa. I studien av Kontturi (2021) framkommer att blyga och mer försiktiga elever i större utsträckning vågar delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter när de inte är tvungna att göra det direkt inför sina klasskamrater. Men en givande distansundervisning förutsätter, som Edvardsson (2020) noterar, att elevens boendemiljö är tillräckligt lugn och den lämpar sig för studier på distans.

Att gå i skola på distans ställer även krav på studieteknik (Edvardsson, 2020). Av undersökningsresultatet att döma klarar vissa elever bättre av att hantera den frihet som distansundervisning medför. Informanterna noterade att distansundervisning lämpar sig bättre för elever som är mer självgående och som är mera studiemotiverade. Elever som tidigare utmärkt sig positivt och varit motiverade på lektionerna i huslig ekonomi klarade också bra av att ta till sig undervisning på distans. Informanterna kunde till och med se större engagemang och förbättrad motivation bland vissa elever. Distansundervisningen passade också bra för tillbakadragna elever och elever som tycker om att jobba självständigt. Men det fanns också elever som inte alls klarade av att hålla sig motiverade. Dessa elever hade det kämpigt med att jobba på distans och hade även problem med att få sina hemuppgifter gjorda.

När det gäller kommunikationen med eleverna visar undersökningsresultatet i vår studie att informanterna under pandemitiden saknade den traditionella närundervisningen i klassrummet och den dagliga kontakten ansikte mot ansikte med eleverna. Undersökningsresultatet visar att det ibland kunde vara utmanande att få tag på vissa elever, och att kommunikationen ibland var ensidig. Informanterna lyfte fram skolans viktiga betydelse för de mänskliga kontakterna, gemenskapen och tryggheten och de betonade närundervisningens betydelse för de ungas lärande, utveckling och välmående. Samtliga informanter uppskattade den låga ljudnivån som jobbet i hemmiljön medförde, men skulle ändå, av både praktiska och sociala skäl, föredra att jobba på plats i skolans undervisningskök. Detta stämmer överens med resultatet i studien av Porko-Hudd och Hartvik (2021) som visar att kontakten mellan lärarna och eleverna försämrades då eleverna inte hade möjlighet att vara närvarande i skolans specialutrustade lärmiljö. Kommunikationen mellan lärare och elever försämrades, men också eleverna sinsemellan.

Avslutningsvis kan noteras att det finns både utmaningar och möjligheter med att undervisa på distans i läroämnet huslig ekonomi. Det är svårt att i nuläget avgöra i hur stor utsträckning distansundervisning lämpar sig för läroämnet huslig ekonomi. Det finns studier

(Rantanen, 2014) som indikerar att det är möjligt att göra en nätbaserad lärmiljö pedagogiskt ändamålsenlig, men för att kunna dra generella slutsatser krävs mer forskning inom området. Men distansundervisningen gav informanterna möjlighet att utveckla sitt digitala kunnande och utarbeta ett digitalt undervisningsmaterial. De fick dessutom lärdom om nya undervisningsmetoder. Trots möjligheterna med distansundervisning i huslig ekonomi uppger samtliga informanter att de inte skulle vilja undervisa på distans igen under en längre period.

6.2. Metoddiskussion

I det här kapitlet diskuteras valet av metod och genomförandet av undersökningen. I avhandlingen tillämpas en kvalitativ forskningsmetod. Enligt Trost (2010) är kvalitativ forskningsmetod lämplig om en forskare är intresserad av att försöka förstå, beskriva och karakterisera människors sätt att resonera, reagera eller att särskilja och uppmärksamma varierande handlingsmönster. Därtill är en kvalitativ forskningsmetod lämplig för småskaliga forskningsprojekt som inbegriper relativt få människor eller händelser (Denscombe, 2019).

Vi valde att grunda studien på en fenomenologisk forskningsansats. Den fenomenologiska forskningsansatsen valdes för att syftet med avhandlingen är att undersöka och ge en bild av hur lärare i huslig ekonomi upplevde den påtvingade distansundervisningen då undervisningen plötsligt förlades till hemmen våren 2020. En fenomenologisk forskningsansats syftar till att beskriva människors personliga erfarenheter, åsikter, attityder och känslor och inriktar sig på att få en bild av företeelser och fenomen som de upplevs direkt av människor. Med tanke på Denscombes (2018) beskrivning anser vi att fenomenologi var ett lämpligt val av forskningsansats för studiens syfte.

Vår studie är av kvalitativ karaktär. En nackdel med kvalitativa undersökningar är att de ofta grundar sig på ett litet urval och det kan ifrågasättas om enbart fem informanter är tillräckligt för att hitta likheter och variationer. Kvalitativ och kvantitativ ansats inleds på samma sätt med problemformulering och frågeställningar, men målet i en kvalitativ ansats kan vara att utveckla begrepp som gör det lättare att förstå fenomen i sina naturliga miljöer. I kvantitativa studier ingår ofta ett större urval och datainsamlingen kan ske genom exempelvis enkätundersökningar. Till skillnad från kvalitativa studier strävar forskaren i kvantitativa studier efter att ordna, klassificera, se samband, förutsäga och förklara från ett objektivet perspektiv. (Forsberg & Wengström, 2016)

Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod. Denna metod valde vi utgående från studiens övergripande syfte, som var att skapa en fördjupad förståelse av ämneslärares distansundervisning i huslig ekonomi. I intervjun kunde vi ställa frågor om de teman vi ville behandla, men vi lät de intervjuade fritt formulera sina svar, utveckla sina idéer och sina tankegångar. Semistrukturerade intervjuer ger informanterna utrymme att beskriva personliga erfarenheter, åsikter och känslor. Forskaren bör ställa sådana frågor som är öppna för att minska risken att sätta svaret i munnen på informanten. Frågorna får inte heller vara sådana som endast ger ja eller nej till svar. Informanten ska i denna typ av intervju med egna ord beskriva sina erfarenheter. (Denscombe, 2019)

För att göra en intervju enligt IPA bör intervjun vara semistrukturerad och intervjufrågorna bör följa en intervjuguide (Patton, 2002). Vi utarbetade en intervjuguide som innehöll frågeställningar till sju teman. Frågorna behöver inte ha en särskild ordningsföljd, men kan ha det (Denscombe, 2018). Vår intervjuguide bestod av 28 huvudfrågor och 14 underfrågor. Vi ställde samma frågor och underfrågor till samtliga informanter, med undantag av ifall informanten redan besvarat frågan i samband med ett tidigare svar. Frågorna i en intervjuguide bör vara tillräckligt många för att belysa händelsen väl, vilket vi anser att vår studie gjort.

I vår studie deltog fem informanter. Det viktigt att intervjua tillräckligt många personer för att kunna utforska studiens syfte, men att inkludera ett alltför stort antal intervjuer kan medföra ett oöverskådligt undersökningsmaterial som i ett senare skede kan bli komplicerat att överblicka och analysera. (Kvale & Brinkmann 2009; Trost, 2018). Informanterna i vår studie valdes selektivt och bestod av ämneslärare i huslig ekonomi i svenskspråkiga grundskolor i Österbotten. På så sätt lyckades vi forma en homogen grupp som utgångspunkt i vår forskning.

Alla berörda skolor i Österbotten var samtidigt nedstängda och övergick till distansundervisning den 16 mars 2020. Ett viktigt kriterium för deltagarna i studien var att informanterna skulle jobba som lärare i årskurs 7–9 då skolorna var nedstängda och övergick till distansundervisning. Därför är informanterna inte slumpmässigt valda, utan valda med vissa förutbestämda krav och med direkt koppling till forskningsfrågorna. Inledningsvis tillfrågades aderton ämneslärare i huslig ekonomi om de ville medverka i studien varav sju uppgav att de var villiga att delta. Enbart fyra rektorer beviljade forskningstillstånd, och trots påminnelser och nya förfrågningar fick vi inga flera medgivande om deltagande. Slutligen deltog fem ämneslärare från fyra olika högstadieskolor i intervjuerna, varav en av de inkluderade intervjuerna är pilotintervjuer.

Eftersom studien är ett mindre forskningsprojekt är vi medvetna om att det erhållna undersökningsresultatet inte möjliggör en generalisering. Enligt vår bedömning svarade

informanterna trovärdigt och uppriktigt på alla intervjufrågor som ställdes. Vi lade inte märke till några speciella avvikelser eller att informanterna skulle ha varit ovilliga att dela med sig av sina upplevelser. Av praktiska skäl valde vi att genomföra intervjuerna via Zoom och informanterna fick själva välja en tidpunkt som passade dem. Under intervjuerna, där vi båda medverkade, användes en intervjuguide som stöd. Eftersom informanterna på förhand hade fått bekanta sig med intervjufrågorna var de väl förberedda och vi är nöjda med de genomförda intervjuerna. En pilotintervju genomfördes också för att testa intervjuguiden och intervjufrågorna.

Hallin och Helin (2018) sammanfattar de etiska aspekterna i forskning i fyra krav, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Att informera informanterna om studiens konfidentialitet skapar en trygg intervjusituation för informanterna. (Trost, 2010). För att skapa en trygg intervjusituation informerades informanterna i ett tidigt skede om studiens syfte och hur deras intervjusvar kommer att behandlas. Vi tror att detta skapade en trygg intervjusituation där informanterna gav öppna och ärliga svar. Därtill har konfidentialiteten stärkts genom att informanterna fått fiktiva namn.

Alla intervjuer transkriberades manuellt för att på bästa sätt komma igång med analysen av undersökningsmaterialet, ordna och kategorisera insamlade data på ett relevant sätt. Att lyssna på och transkribera intervjuer kan, enligt Hallin och Helin (2018), ofta vara ett sätt att bekanta sig med undersökningsmaterialet och det första steget att skapa ett intressant och relevant forskningsresultat. Även om transkriberingen var tidskrävande och tog längre tid än förväntat, gav transkriberingen värdefull och viktig information om undersökningsmaterialet.

Analysen av materialet har gjorts enligt en interpretativ fenomenologisk analysmetod. Metoden används när en forskare genom tolkningsarbete kartlägger och analyserar uttryck i sitt sammanhang (Ahrne & Svensson, 2011). Med hjälp av analysmodellen kan forskaren få inblick i vilka upplevelser enskilda individer har i ett givet sammanhang inom ett visst fenomen. Vi valde metoden för att den lämpar sig väl för vår studie att undersöka ämneslärares upplevelser av att undervisa på distans under coronapandemin. Pandemin utgör händelsen och distansundervisningen i huslig ekonomi är fenomenet. Analysmodellen används för att underlätta analysprocessen.

I en undersökning som grundar sig på intervjuer är det viktigt att komma ihåg att resultatet grundar sig på forskarens egna tolkningar av informanternas svar. Objektiviteten kan ifrågasättas då forskaren är en stor del av tolkningsprocessen. En forskares egna erfarenheter och uppfattningar kan till en del forma tolkningen eftersom allt inte kan synliggöras i resultatredovisningen. (Denscombe, 2018) Att vi varit två forskare i studiens alla skeden som

diskuterat och reflekterat över forskningsarbetet tror vi har hjälpt oss att undvika personliga tolkningar och subjektiva upplevelser.

Vår analys är utförd utgående från IPA-modellen. Inom IPA ingår kriterier för kvalitetsbedömning. En studie som utförs inom ramarna för IPA bör genomföras grundligt och noggrant. (Smith, Flowers & Larkin, 2009) Vårt ansvar som forskare har varit att få informanterna att känna sig bekväma att delta i studien samt att hantera och förmedla insamlade data på ett respektfullt sätt. Vi anser att analysen är fullständig och tillräckligt tolkad. Vi har beaktat kriteriet att lyfta fram information från specifika informanter i vår resultatredovisning. Vi har öppet kunnat redogöra för de steg som ingått i vår forskningsprocess, även de brister som studien kan innehålla och anser att innehållet av vår studie kan vara av värde för framtida forskning inom distansundervisning.

Avslutningsvis kan noteras att fenomenologi som forskningsansats fungerade bra och att det har varit ett lärorikt, informativt och givande forskningsarbete. Vi har under forskningsprocessen lärt oss många nya och intressanta saker. Det bör också noteras att vi har valt att använda oss av flera magisteravhandlingar i vår avhandling som jämförelsematerial. Distansundervisning i huslig ekonomi, speciellt under coronapandemin, är ett relativt outforskat ämne och vetenskapliga tidskriftsartiklar fanns inte tillgängliga under tiden som vår magisteravhandling skrevs. Vi är medvetna om att det är svårt att generalisera undersökningsresultatet till andra sammanhang, men istället kan studien synliggöra några ämneslärares erfarenheter av att undervisa på distans i huslig ekonomi.

6.3. Förslag till fortsatt forskning

Distansundervisning är fortsättningsvis ett aktuellt tema. Covid-19-pandemin har öppnat upp för nytänkande och förändringar både inom skolväsendet och på olika arbetsplatser när det gäller olika arbetssätt och möjligheter att genomföra utbildning och arbete på distans. Det finns många olika intressanta perspektiv och infallsvinklar för vidare forskning inom detta område.

Ett förslag till fortsatt forskning kunde exempelvis vara att göra en uppföljning av lärarnas användning av digitala verktyg i undervisningen efter pandemitiden. Lärarna upplevde att deras digitala kompetens utvecklades och förbättrades när de var tvungna att undervisa på distans. Därför skulle det vara intressant att undersöka ifall användningen av digitala verktyg väckte en nyfikenhet och ett bättre självförtroende bland lärarna att fortsätta

utveckla undervisningen i huslig ekonomi mot det digitala.

En annan möjlighet skulle kunna vara att utforska samma fenomen, distansundervisning, men inom ett annat läroämne. Det finns en viss skillnad i att undervisa praktiska läroämnena i jämförelse med mer teoretiska ämnen. Liknande undersökningar har redan börjat förekomma i olika sammanhang men det behövs mer forskning inom området när det gäller utmaningar och möjligheter med distansundervisning inom såväl praktiska som teoretiska ämnen. Det skulle också vara intressant att forska vidare kring elevernas upplevelser av distansundervisning och speciellt med tanke på hur de upplevde undervisningen av praktiska färdigheter i huslig ekonomi.

Vår studie genomfördes i Österbotten som ett avgränsat område. Därför kunde ett förslag till fortsatt forskning också vara att undersöka och jämföra hur lärare i andra delar av vårt land eller varför inte i andra nordiska länder genomförde och upplevde distansundervisningen i huslig ekonomi.

Litteraturförteckning

- Ahrne, R. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.
- Anttalainen, H., & Manninen, M. (2013). Kotitalouden opetustilat ja työturvallisuus. Perusopetus. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kotalouden_opetustilat_ja_tyoturvalisuus_0.pdf
- Bell, J. (2010). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergdahl, N. & Nouri, J. (2020). Covid-19 och omställning till distansundervisning i svensk skola. Återföringsrapport, publicerad 2020-03-26. Stockholms universitet. Hämtad 15 oktober 2022, från
https://www.researchgate.net/publication/340666017_Covid19_och_omstallning_till_distansundervisning_i_svensk_skola
- Bowling, A. (2014). *Research methods in health* (4 uppl.). Open University Press.
- Björklund, L. & Rahja, M. (2020). *Klasslärares och vårdnadshavares digitala kommunikation i Wilma: en kvalitativ intervjustudie av klasslärares och vårdnadshavares upplevelser av att kommunicera digitalt i skoldatasystemet*. Hämtad 14 mars 2023, från
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/177262/bjorklund_lina_rahja_matilda.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod. Andra upplagan*. Malmö: Gleerups.
- Danielsson, A. (2021). *Identitet, normer och naturvetenskap/teknik – intervju som metod. I T. Nygren (Red.). Vetenskapsteori och forskningsmetoder i utbildningsvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Denscombe, M. (2019). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Fjärde upplagan*. Lund: Studentlitteratur.

- Di Crosta A, Ceccato I, Marchetti D, La Malva P, Maiella R, Cannito L, et al. (2021) *Psychological factors and consumer behavior during the COVID-19 pandemic*. PLoS ONE 16(8): e0256095. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256095>
- Diaz, P. (2012). *Webben i undervisningen: digitala verktyg och sociala medier för lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Diaz, P. (2019). *Arbeta formativt med digitala verktyg*. Lund: Studentlitteratur.
- Edvardsson, J. (2020). *Digital kompetens i svenskundervisningen: klassrumsnära exempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Edvardsson, J. & Godhe, A-L. & Magnusson, P. (2018). *Digitalisering, literacy och multimodalitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Elorinne, A-L., Arai, M. & Autio, M. 2017. *Pedagogics in Home Economics Meet Everyday Life. Crossing Boundaries and Developing Insight in Finland and Japan*. I Kimonen, E. & Nevalainen, R. (Red.) 2017. *Reforming Teaching and Teacher Education*. Bright Prospects for Active Schools, 145–168.
- Eriksson, K. & Rännar, E. (2020). *Digitala möjligheter – i en lärmiljö för alla*. Stockholm: Liber.
- Fejes A. & Thornberg R. (2020). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber Ab
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2016). *Att göra systematisk litteraturstudie: Värdering analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4. ed.). Stockholm: Natur och kultur.
- Godhe, A-L. & Sofkova Hashemi, S. (2019). *Digital kompetens för lärare*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Hallin, A. & Helin, J. (2018). *Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

- Holmberg, M. (2020). *Pandemier och epidemier: från kolera till covid-19 i ett tvärvetenskapligt perspektiv*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, B., Hrsg. Bernath, & Busch, F. W. (2005). *The evolution, principles and practices of distance education* (Vol. 11). Bis. Hämtad 15 oktober 2022, från <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=1e494afaba-f38b9f4ab47639a84b8806ea7c6871>
- Hrastinski, S. (2009). *Nätbaserad utbildning: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Hölttä, M. (2014). *Tieto- ja viestintäteknikka kotitalousopetuksessa*. I H. Kuusisaari & L. Käyhkö. (Red.), *Tutki, kehitä ja kehity: kotitalous yhteiskunnallisena oppiaineena* (s. 67–78). Helsinki: Books on Demand
- Jensen, M. (2016). *Lärande och lärandeteorier: om den intentionella människan*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlais, J. (2021). *Distansundervisning inom biologi och geografi i årskurserna 7–9 i Svenskfinland under coronavirusepidemin: metoder, digitala verktyg, problem och fördelar med distansundervisningen*. Åbo Akademi. Hämtat 6 januari 2023, från <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202103248315>
- Karlsson, S. Svenska Yle. (4 augusti 2021). *Stress har plågat lärarkåren under pandemin – över en tredjedel av lärarna har övervägt att byta jobb, enligt enkät*. <https://svenska.yle.fi/a/7-10004188>
- Keller, C. & Lindh, J. (2011). *Framgångsfaktorer för utbildning på nätet*. I S. Hrastinski (Red.), *Mer om nätbaserad utbildning: fördjupning och exempel*. Lund: Studentlitteratur.

- Kontturi, M. (2021). ”Keskiössä on se taito ja tekeminen, niin eihän se millään täysin toteudu etänä” – Etäopetus kotitalousopettajien kokemana. Itä-Suomen yliopisto. Hämtad den 10 oktober 2022, från https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/25413/urn_nbn_fi_uef-20210834.pdf?sequence=1 [hämtat 10.10.2022]
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lag om grundläggande utbildning 20 a § Exceptionella undervisningsarrangemang (1191/2020). Hämtad 20 december 2022, från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628#L7P29>
- Lantz, A. (2013). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz-Andersson, A. & Säljö, R. (2014). *Lärmiljöer i omvandling. En yrkesroll i utveckling. I A. Lantz-Andersson & R. Säljö (Red.), Lärande i den uppkopplade skolan (s. 13–36)*. Malmö: Gleerups.
- Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S. & Särkkä, H. 2007. *Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun*. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print.
- Mammarella, N., Palumbo, R., Verrocchio, MC., Palumbo, R., & Di Domenico, A. (2021). Nygren (Red.). *Vetenskapsteori och forskningsmetoder i utbildningsvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Mikkilä-Erdmann, M. (2017). *Oppimisen tulevaisuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Montelius Moussavi, L. (2020). *Vilken betydelse har pandemin covid-19 haft för lärarna i hem- och konsumentkunskap under vårterminen 2020*. Umeå Universitet. Hämtad 10 oktober 2022, från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1530797/FULLTEXT01.pdf>

- Nationalencyklopedin. [u.å.]. *Distansundervisning*. Hämtad 15 oktober 2022, från <http://www.ne.se/distansundervisning>
- Niittylä, S. (2020). *Kotitalousopettajien kokemuksia opetuksen järjestämisestä etäopetusjaksona keväällä 2020*. Helsingin yliopisto. Kotitaloustieteen pro gradu-tutkielma. Hämtad 10 oktober 2022, från https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/324158/Niittyla_Saara_pro_gradu_tutkielma_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Nordström, R. (2021). *App, app, app!: handbok för dig med barn som älskar sociala medier*. Malmö: Brödfabriken AB.
- Okmawati, M. (2020) *The use of Google Classroom during pandemic*. Hämtad 17 februari 2023, från <http://ejournal.unp.ac.id/index.php/jelt/article/view/109293/103809>
- Opetushallitus. *Oppaat ja käsikirjat 2013:10*. Hämtad 20 oktober 2022, från <https://docplayer.fi/2563786-Kotitalouden-opetustilat-ja-tyoturvallisuus.html>
- Palmqvist, A. (2019). *Det digitaliserade klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage.
- Porko-Hudd, M. & Hartvik J. (2021). "Coronaslöjd": lärares omställning till ofrivillig distansundervisning. *Techne Series A*: 28(4), 2021, s. 1-20.
- Rantanen, M. (2014). *Verkko oppimisen tilana kotitaloudessa*. Helsingin yliopisto. Hämtad 17 oktober 2022, från <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135995/verkkoop.pdf?sequence=1>
- Rantanen, M. & Palojoki, P. (2015). *Kotitalous verkko-opetuksena*. I H. Janhonen-Abruquah & P. Palojoki (Red.), *Luova ja vastuullinen kotitalousopetus*. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 38, s. 73-94). Hämtad 20 oktober 2022, från <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/157591/luovajav.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Rydberg Fähræus, E. (2008). *Lär där du är: handbok och webbplats för distansstuderande och andra som lär på nätet*. Lund: Studentlitteratur.
- Rydberg, I. (2021) *Kotitalousopettajien kokemuksia etäopetusjaksosta poikkeusoloissa – "Käytännön tehtävien teettämisessä oli paljon kirjavuutta."* Helsingin yliopisto. Hämtad 10 oktober 2022, från https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/332100/Rydberg_Irene_maisterintutkielma_2021.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Salmivaara, L., Niva, M., Torkkeli, K., Mäkelä, J., Vainio, A. (2021). *Muutoksia ruokavalinnoissa Covid-19-pandemian aikana: kansanvälisen Corona Cooking Servey-tutkimuksen tuloksia Suomesta*. *Sociaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2021: 58: 304–309.
- Selwyn, N. (2017). *Skolan och digitaliseringen. Blir utbildningen bättre med digital teknik?* Göteborg: Daidalos.
- Sharma, P (2010). Blended learning. *ELT Journal*, 6:4, 456-458, Hämtad 17 februari 2023, från <https://doi.org/10.1093/elt/ccq043>
- Simonson, M., Zvacek, S. M., & Smaldino, S. (2015). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education 6th Edition*. IAP. Hämtad 10 mars, från https://www.academia.edu/39818858/Teaching_and_Learning_at_a_Distance_Foundations_of_Distance_Education_SIXTH_EDITION
- Smith, J.A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis*. Sage.
- Sundqvist, K. (2016). *IKT i huslig ekonomi : En kvantitativ enkätstudie om faktorer som inverkar på ämneslärarnas IKT-användning i huslig ekonomi*. Åbo Akademi. Hämtad 15 oktober 2022, från https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/124164/Sundqvist_Karin_gradu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Säljö, R. (2019). Medier i skola och undervisning - om våra kunskapers medieberoende. Godhe, A-L & Sofkova Hashemi, S. (Red.), *Digital kompetens för lärare* (s. 17-35). Gleerups Utbildning AB.
- Tikkala, H. (2020). Hallitus sulkee koulut, rajojen sulkemisen valmistelu aloitetaan – Yle seurasi hetki hetkeltä. Yle. Hämtad 4 April 2023, från: <https://yle.fi/uutiset/3-11259549>
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Turkki, K. (1999). *Kotitalousopetus tienhaarassa - teknisistä taidosta kohti arjen hallintaa*. Helsinki: Helsingin Yliopisto.
- Undervisnings- och kulturministeriet (UKM) (2020). *Regeringen har i samverkan med republikens president konstaterat att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet*. (Pressmeddelande från UKM 16.3.2020). Hämtad 4 april 2023, från: https://minedu.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissakoronavirustilanteen-vuoksi?languageId=sv_SE
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Utbildningsstyrelsen (2020). *Distansundervisningsverksamheten i Finland fyller 100 år – delta i jubileumswebbinariet*. Hämtad 4 januari 2021, från <https://www.oph.fi/sv/nyheter/2020/distansundervisningsverksamheten-i-finland-fyller-100-ar-delta-i-jubileumswebbinariet>
- Wide, U. & Hakeberg, M. (2021). *Individuella intervjuer*. I G. Klingberg & U. Hallberg (Red.). *Kvalitativa metoder helt enkelt!* Lund: Studentlitteratur.

Åbacka, G. (2008). *Att lära för livet hemma och i skolan: elevers uppfattningar av kost och hälsa, konsumtion och privatekonomi samt hushåll och miljö*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

Bilaga 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Distansundervisning inom huslig ekonomi - En kvalitativ studie kring ämneslärares erfarenheter från pandemitiden

---

Skolorna övergår till distansundervisning våren 2020

- Kan du berätta om din upplevelse när skolorna övergick till distansundervisning i mars 2020?
- Hurudant stöd fick du från skolledningen och kollegiet när du skulle organisera distansundervisningen?
- Om du undervisade i några andra läroämnen än huslig ekonomi under distansperioden 2020, vilka var de största skillnaderna i fråga om distansundervisning av dina läroämnen?

Genomförande

- I vilken utsträckning ändrades ämnesinnehållet och målsättningarna i årsplaneringen när distansundervisning infördes?
  - Bytte du teman och innehåll i lektionerna? Om ja, vilka?
  - Inom vilka ämnesområden var undervisningen lättare att genomföra än andra?
  - Fanns det ämnesområden som föll bort från årsplaneringen? Vad prioriterades?
- I vilken utsträckning upplever du att målsättningarna för den grundläggande utbildningen av huslig ekonomi kunde uppnås under distansperioderna?
- Fanns det ämnesområden som inte kunde genomföras på distans? Vilka?
- Genomfördes undervisningen i realtid eller genom veckovisa uppgifter?
- Vilka typer av arbetssätt använde du för att genomföra undervisningen?
  - På vilket sätt utfördes exempelvis teorigenomgång, receptgenomgång, demonstration, presentationer etc.
- Hurudana uppgifter utförde eleverna?

Upplevelsen av genomförandet under distansperioderna

Lärarperspektiv

- Var hittade du inspiration till att planera distansundervisningen?
- Hur upplevde du det att undervisa på distans?
  - Fanns det fördelar med att undervisa på distans ur lärarperspektiv?
  - Vilka utmaningar fanns det med att undervisa på distans?
- Hur upplevde du kvaliteten av undervisningen blev när du undervisade på distans?
- Hur såg situationen kring din arbetsplats ut?
- Hur upplevde du att din arbetstid förändrades under distansperioderna?
- Hur upplevde du din arbetsbörda under distans perioderna?
  - Ge exempel på sådant som underlättade din arbetsbörda.
  - Ge exempel på sådant som förvärrade din arbetsbörda.

Elevperspektiv

- Hur upplevde du elevernas lärande och engagemang under distansundervisningen?
- Hur upplevde du att eleverna klarade av att genomföra uppgifterna?
  - Beskriv vilka utmaningar du mötte när elevernas utförde uppgifter på distans?
  - Vilka fördelar upplevde du att det fanns för eleverna att jobba på distans?
  - Hur tog du ställning till elevernas gjorda och ogjorda uppgifter?
- På vilket sätt behövde eleverna förbereda sig inför lektionerna? (inköp, recept, digital utrustning osv.)
- Hur upplevde du att elevernas intresse och motivation påverkades under distansperioderna?
  - Använde du någon särskild metod för att höja elevernas motivation och intresse?

Kommunikation, interaktion och handledning

- Hur såg kommunikationen och handledningen med eleverna ut?
- Hur upplevde du att interaktionen med eleverna fungerade?

Digitala verktyg

- Vilka digitala resurser använde du?
  - Vilka av dessa resurser var bekanta för dig och för eleverna sedan tidigare?

- Vilka möjligheter fanns det från skolans håll att låna ut digitala resurser som behövdes under distansperioderna?
- Hur lyckades eleverna i hanteringen av de digitala resurserna?
- Fanns det brister och utmaningar gällande elevernas digitala kunskap?
  - Vad tror du förklarar bristfälligheten?
- Beskriv fördelarna och nackdelarna när det kommer till digital teknik inom distansundervisningen i huslig ekonomi.

Lärdomar

- På vilket sätt upplever du att läroämnet huslig ekonomi har utvecklats efter distansperioderna?
- Vilka lärdomar tar du med dig från undervisningen av huslig ekonomi under distansperioderna?

Hej!

Vi heter Andrea Julin och Joanna Grön och studerar hushållsvetenskap vid Åbo Akademi i Vasa. Vi håller på att skriva vår magisteravhandling med temat distansundervisning i huslig ekonomi under pandemitiden. Syftet med denna studie är att undersöka hurdana upplevelser lärare i huslig ekonomi fick av distansundervisningen under våren 2020.

Vi kommer undersöka och genom avhandlingen beskriva ämneslärares upplevelser av distansundervisningen som började 2020. För att samla in data kommer vi att göra intervjuer med ämneslärare i huslig ekonomi runt om i Österbotten.

Om intervjun:

Intervjun genomförs digitalt via Zoom. Vi skickar en länk, och du behöver inte ladda ner något program. Intervjun tar ca 45 minuter och vi spelar in intervjun i Zoom. Vi värnar om din integritet och du förblir således anonym i vår undersökning. Materialet som vi samlar in kommer enbart att användas i forskningssyfte och publiceras i Doria. Deltagandet är frivilligt och du kan när som helst avsluta/avbryta till deltagande utan vidare motivering.

Vi ber dig fundera på saken, så kan vi återkomma i början av mars. Vill du ha mera information angående avhandlingen eller intervjun innan du tar ett beslut, så är det bara att vara i kontakt med oss genom e-post eller ringa oss personligen. **Vi uppskattar att du tar dig tid att överväga saken och skulle vara ytterst tacksamma ifall du vill ställa upp på vår intervju och hjälpa oss med vår avhandling.**

Ha en fin vecka!

Hälsar,

Andrea Julin och Joanna Grön

Kontakta oss på:

andrea.julin@abo.fi

Tel: 050 XXXXXXXX

joanna.gron@abo.fi

Tel: 050 XXXXXXXX

Bilaga 3: Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Samtycke till att delta i studien:

Distansundervisning inom huslig ekonomi - En kvalitativ studie kring ämneslärares erfarenheter från pandemitiden

Jag har skriftligen informerats om studien och samtycker till att delta.

Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Min underskrift nedan betyder att jag väljer att delta i studien och godkänner att Åbo Akademi behandlar mina personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

.....
Ort och datum

Kontaktuppgifter:

Andrea Julin, andrea.julin@abo.fi

Joanna Grön, joanna.gron@abo.fi

Handledare: Karin Sundqvist, karin.sundqvist@abo.fi

Bilaga 4: Utdrag ur transkribering

***

J: Genomförde ni undervisningen i realtid eller fick eleverna till exempel veckovisa uppgifter? Hur gjorde ni?

1: Det var nog främst realtid. I början höll vi kanske inte lektionstiderna helt men de senare perioderna höll vi nog lektionerna i realtid från början till slut. Ibland om de fick någon uppgift så kunde de nog få sluta tidigare och jobba med uppgiften på egen hand och lämna in i ItsLearning.

***

J: Vilken typ av arbetssätt använde du dig av för att genomföra undervisningen?

1: Som sagt så hade vi då lektionerna via Zoom. Och ItsLearning använde vi också som hjälpmedel där de fick ladda upp. Och där hade även jag laddat upp arbetsblad, för arbetsblad var ett sätt som vi jobbade på. Eleverna kunde och dokumentera det de gjorde och laddade upp bilder och skrev lite då om det dom gjorde. Sedan kollade vi också på videor, det går ju helt bra via Zoom ändå. Sen så demonstrerade jag ju också.

***

1: När man gjorde något praktiskt kunde jag ha så att jag höll på med det här hemma så kunde jag också visa det åt eleverna hur det skulle se ut. Så på det sättet fick man in också lite demonstrationer. Det var nu kanske det. Inte kommer jag på några flera sätt nu.

J: På vilket sätt utfördes teorigenomgången och receptgenomgången?

1: Ganska liknande som om vi skulle ha varit på plats egentligen. Jag föreläste och hade frågande undervisning under teorin eller sen att de jobbade med arbetsblad och lämnade in och genomgång eller just någon video med frågor till och så här. Så nog på liknande sätt som man kan jobba också när man är på plats. Och sen med praktiska uppgifter så var det just att de gjorde hemma. Fyllde i frågor och arbetsblad och dokumenterade ganska långt i ItsLearning med bilder och text på det de gjorde.